

წელიწადი

XVI

ბაშოსების

1926

მარტი

№ 16

ფასი 25 კაპ.

კ. მ. მელ. ბალანიშვილი
 მისი პირველი ოპერის „თამარ
 ციციშვილი“-ს დადგმის გამომ-
 სურათი გადაღებულია დაახლოვ-
 თებით დაწვევისას.

კოტე მარჯანიშვილი, ტფ. აკ. დრამის სამსახ. ნაწილის გამგე
 და მთავარი რეჟისორი (აშუაშად ავადა). მარჯანიშ-
 ვილ. ახმეტელი, სამსახ. ნაწ. გამგის მდიდგველ და მთავარი
 რეჟისორი. („მწეოთა-მწეო“-ს დადგმის გამომ). მარცხნივ

იოსებ იმედაშვილი — მხეთა-მხე 1-2
აკაკი ფაღავა — მხეთა-მხეს ამსრულებელთ 3
კოტე მარჯანიშვილი — დეკემბა 3
როლიონ ქორქია — სიმართლის ამბავი 4
X — სს. მკერხაბილის სახელობის თეატრი 6
ადვით კლდიაშვილი — გამონბამურები 7
ჟანა გულიაშვილი — ზაფხულის ღამის ესკიზი 7
კანაშვილი 7
ალ. ფაფარიძე — შალვა დადიანთან ქ. მოსკოვში 7-8
ტერენტი გრანელი — მოლოდინში! 8
ლი — ელ. ჩერქეზიშვილის იუბილე 8
გობრონ არგარელი — ვაზაფხულის წინაშე 9
გ. შ — ძე — მოსკოვის ქართული დრამატული 9
სტუდია 9
კაახუ პელი — ქართულ კინოსთვის 9
შოთა გოგუა — პროლეტარული ხელოვნების ზოგი- 11
ერთი სინდნელენი 12
იოსებ არიმათელი — ქართული ოპერა 12
ი. ზაქარიაშვილი — ტუ. სამუსიკო სასწავლებლის 13
დამაარსებელი 14
გრ. ნათაძე — პირიმზისკენ 14
თამარ გოგოლაშვილი — კვირა
კრიტიკა და ბიბლიოგრაფია
ვერაობის თეატრებში

შემდეგ ნომერში დაბეჭდება: ა) „რას იცინი?“ ია ეკალიძის (თომანთ კობას) არაკი, რომელიც ოცდაათი წლის (1896 წ.) წინად ცალკე გამოიკა, ხოლო თვითმპყრო- ბელმა მთავრობამ აკრძალა და ავტორი 3 წლით გადა- სახლა; მასვე დაერთვის გადასახლებულს მოგონებანი; ბ) „ვადაგადისულნი“, ვოდ. 1 მოქ. ტრ. რამიშვილისა, გ) „თურქული ოპერა“, ი. გრ.სა, დ) „ჩვენი სათაბერო ხე- ლოვნების საუფუძელი“; მიმოხილვა 1925-26 წ. სეზონისა; ტფილისის აკადემიური დრამა, ოპერა, წითელი თეატრი, სომხური დრამა, თურქული დრამა.

აგენტებსა ესთხოეთ ერთის კვირის განმავლობაში ქვითარები დააბრუნონ და ანგარიში გაასწორონ.

ხელის მომწერლებმა ჟურნალის კუთვნილი ფული რედაქციის კანტორაში შემოიტანონ (ყ. შტაბის ქ. № 6 ცეკავის ქვეშ, პუშკინის სკვერის პირდაპირ), ან ამავე, მისამართით გამოგზავნონ შ. იმედავლის სახელზე.

შეცდომის გასწორება სრ. საქართ. მწერალთა კონ- ფერენციის ანგარიშში მოკამათთა შორის შემთხვევით გამოგვრია ტიტან ტაბიძე.

სურათები გადაღებულია „თეატრი და ცხოვრება“-სა- თვის საგანგებოდ ფოტ. ე.ე. ყუანისა და ი. შიხმანის მიერ, ამოჭრილია სოლომანიანისა და სულტჩიანის ცინკოგრა- ფიაში.

„თეატრი და ცხოვრების“ რედაქციის.

„სულით და გულით მოძღვნილი მცირედც შეიწი- რების“-ო, — მეც პატივცემულ ჟურნალის ფონდის გასა- ძლიერებლად შემომაქვს 3 მანეთი და ვიწვევ ჟურნალის შემდეგ შეგობრებას: რ.ე. გ.ზ. შეატელეებს: გრიზა ანდლუაძეს, ლავრენტი ყუფარაძეს და ირაკლი თუხა- რელს. სალიანდაგო მე-5 უბნიდან კი: ნიკო ჩუბუკიძეს, ლადო ვალიშვილს, ვანო გოგუელიძეს, ისიდორე ტორი- შელიძეს, ილიკო სჯანდის და გიორგი ოქროპირიძეს. პატივისცემით: კ. რატიშვილი. **შენიშვნა:** წინანდელ შემომწირველთა ეინაობა შე- დეგ ნომერში დაბეჭდება.

წიგნთ-დასაკაჟმი სახელოსნო
კმ. უშიკოვებისა
 ბფილისი, შტაბის ქ. № 2, რ. ლიუქსენ. ძეგლის. პირდაპ.
 იღებს ყოველგვარ დასაკაჟმად საქმეებს.
 ასრულებს დროზე, ფაქიზათ და ზომიერ ფასებში.

წალიწალი **XVI** **გიიღება ხელის მოჭარა** წალიწალი **XVI**

1926 წლის

„თეატრი და ცხოვრების“-ზე

ფასი წლიურად 6 მან. 1/2 წლით—4 მან. ფულის გადახდა ნაწილ-ნაწილად შეიძლება.
 რედაქციის და კანტორის ბინა. რ. ლიუქსენბურგის (ყოფ. შტაბის) ქ. № 6 ელ. 22—34.
 ფოსტით: ტფილისი. ყოფ. შტაბის ქ. № 6 „თეატრი და ცხოვრების“.

რედაქციის და კორექტორის ბინა: რ. ლოტუ-სემბურის (ყ. შტაბის), ქ. № 6 ყოველგვარი მასალა და ფული უნდა გამოიგზავნოს რედ. კ/მ. რწმ. შ. იმე-დაშვილის სახელზე. შემდეგი მისამართით: ტელისით, რ. ლოტუსემბურის (ყ. შტაბის), ქ. № 6 „თეატრი და ცხოვრება“-ს რედაქცია, შ. იმედაშვილს

მოავარი რედაქციის ნახვა შეიძლება მხოლოდ საათობრივ 10—2 საათამდე რედ. კ/მ. რწმენების ყოველდღივ 12—3 საათ. და 4—6 საათ. ტელეფონი № 22—34 ხელმოწერილი წარღობები არ დაიბეჭდება.

თეატრი: კოეზია: მუსიკა: მხატვრობა: ქანდაკება:

იოსებ იმედაშვილი

მ ზ ე თ ა - მ ზ ე

მარტის 16. აკადემიური თეატრი. სახელმ. დრამატული სტუდია.

პირველი ქართული პანტომიმის „მზეთა მზე“-ს დადგ-მით ქართული სათეატრო ხელოვნება იწყებს აღორძინების ხანას. იმ თეატრალურ ძიებებში, რომელსაც ქართ-ველი ხელოვანი აწარმოებდნენ, ეს არის პირველი მავა-რი ნაბიჯი იქითკენ, საიდანაც ჩვენმა ხელოვნებამ მსოუ-ლიო ხელოვნების მიღწევებს შორის თვისი წვლილიც უნდა შეიტანოს.

ეს თქმა მართლდება როგორც „მზეთა-მზის“ ფორმით და განსახებით, ისე მისი ორმა შინაარსით, რომელიც მშობლიურ სუ-ლისა და ყოფილან მომდინარებს.

ის მოთავარი თემა, რომელზედაც აგებულია სიუჟეტი, მეტად სიმბო-ლიური ფაბულისაა, რომლის საწ-ყისი ჩვენს ისტორიულ და ზღაპარულ სინამდვილეშია: მასში თავმოყრი-ლია ქართველი ერის ის ქცევანი და თავდასასვლანი, რომელიც ხან ჩინგურზე ცეცხლის პირას ჩამო-იძვლებოდა, როგორც ზღაპარი, ხან ქართული მითებისა და ლეგენ-დების უხეი მასალა იყო, ხან კიდევ ჩვენს მატინანს ფურცლებზე სინამ-დვილის ასოებით ჩაიწერებოდა.

„მზეთა-მზე“ ისეთია თვისი წყო-ბით, რომ იგი ძალაუფებული სიმბოლოებითა და პარაბოლებს. ამის თვალსაჩინო მაგალითია მესამე სუ-რათი, სადაც წარმოდგენილია სტუ-ლის უაღრესი გავებით დანგრეული მონასტერი დაობლებულ დღეებით და ქალწულებით, რომელთა გვე-ლებივით გაწვილილი მკლავები გა-ლაღებულ თენგიზს უხმობენ.

მთელი საბი მოქმედება (თითხ სურათი) თითქმის ოთხი საათის განმავლობაში მიმდინარეობს უაღრესად დახვეწილი, გან-ზომილი, ჩამოყალიბებული სტილით, რის განსახებაში იღობს თამაშობს სინათლის მხატვრული გამოყენება. პირველ მიწვევად უნდა ჩაითვალოს სახისა და სხეულის მეტყველი მოძრაობა, რომელიც თვისი დინამიკით თან-მიმდევრულია მთლიან მთაბეჭდილებსა, რომელსაც იძლევა ბუტაფორია და დადგმის დინამიური გავება. აქ ამოწუ-რულია გამძლეობის ის სამეცნიერლო-აოე, რომლის გან-სახებაშიც თვით მეტყველებიც უძღურია თვისი ყოველ-გვარი ნიუანსებით და ხერხებით.

* *

„მზეთა-მზე“ იწყება შეყვარებულთა გამასალათე-ბით, როდესაც თენგიზი თვის პირველ მიჯნურს არაბის ქალ ფატმას უარით ისტუმრებს და ცოლად ირთავს ქართ-ველი მეფის ულამაზეს ასულს მზეთამზეს. ამ დღიდან გა-ხელოვანი ფატმა ვადასტურებს საშინელი შურისძიება და-აბუნთ თავს ახლად ჯვარდნაწერილი. მას ჰყავს თვისი მღვიმეი თანხლებული, რომლის ყოველ გამოჩენაზე ჰკრძობთ მის უაღრესად მეტყველი მოძრაობით (ცოიამ-შვილი) გადაწყვეტილებას ან ანაზავს, რომელიც მისი პი-რით შემოაქვს ფატმას. შურის სიხარულით ავსილი ფატმა

ქორწილში ეწევა თენგიზს. იგი ამ დროს მეტად მოქმ-ედი და ჰკრძობთ, მის ანეკდოტულ თვალს და მთელს ტანს როგორ მოაქვს სიციფილი თენგიზისათვის. იგი ზეიმს საჩუქრით ულოცავს მზეთამზეს და როცა ამავე საჩუქრით უმასპინძლებდა თენგიზს, უეცრად ხანჯალს ჩას-ცემს. აღფრთოვანებული ფატმა შურისძიებით კმაყოფი-ლი უდიდეს ნეტარებას განიცდიდა. ამ დროს მოქმედება ძლიერ მეტყველია და ყოველი მოქმედი სახეზე ატარებს სიციფილს. დარბაზი თითხ სიყ-დილის ლანდით დაშინებულია. მაგ-არი ფატმა ამით არ ასურბებს თვის შურისძიებას. მას მოჰყავს არაბთა ჯარი იმართება ბრძოლა. ყოველი ქართველი ეცემა ძირს განგმირული. ერთი არ გადურჩება მტრის ხმალს. მეტად სიმბოლოური ამ დროს უწეურად დარჩენილ ქალწულთა გუნ-დი, რომელიც ვაქაცათა ამოწ-ყვეტის შემდგომ თავდადებულ შე-მოურცემს მზეთამზეს, რომ დაი-ფარონ არაბთაგან. გამარჯვებული არაბნი ნადავლს ატარებენ. არაბთა სარდალი ცემს უკეთეს ნადავლს. როგორც მიღობრივ ამოსულ ყვა-ვილთა ჯარს ობოლდ შეიძინო ვაი-რი შემოურცასავი და მას ქირა გა-დაარჩევს, ისე გადხანის მზეთა-მზეს მფარეა ქალბისთავან და ულა-მანესი ხელი მზეთამზის მისი მახ-ვილის მსვერუბო ხდება. თურო-თა შორის ეს საჩუქარი ყველაზე უფირფრესია.

მზეთამზე
თამარ წულუკიძე

მეორე მოქმედება იხსნება იმ ჯალისურ ტყით, სადაც ფატმა მოაქვს თენგიზს ცხედარი. იგი მას გააკოცხლებს მისტური ლოცვე-ბით და სამყურანლო ბალახებით. იჯავება თენგიზს, რომ იგი დაუბრუნდეს მას. დაიწყო მზეთამზე. მაგრამ თენ-გიზი ისევ მზეთამზის სიყვარულითა გამსკეპულია. იგი ისევ მიყენ ისწარბებს. ანახლად ტყეში შემოდის არაბთა მთავრის შვილი თემური. იგი ლამაზი ქალის სურათზე ღერის ცრულს. მასთან ბრუნდება ნადავლით ნასეს არაბთა ჯარი. თემურს თქო-ვერ უხლა და სხვა ამისთანა რამ ვერ ამზიდებს. მეტად ზოგარული და მომჯადობელი ეს არაბთა სარდალს ჰპარავს მზეთამზის ხელს და მართამებს თემურს, რომ ამით მასში მზეთამზის სიყვარული გააძლიერ-ოს. თემურ ალტაცებულია და ითხოვს მზეთამზეს. იგი ხედავს თენგიზს, მზეთამზის ქმარს, და მასზე ამართავს მახეობს, რომ მოწინააღმდეგე განგმიროს. მაგრამ მისი მახეობი თენგიზის დასაცავად აფარებულ ფატმას მკერდს ჩასხობს. გაათვრებული თემური ჰკლავს თენგიზს. იგი მზეთამზის სიყვარულით ავსილი, საჭარბოვლო ზეგნის ჯარს მზეთამზის მოსაყვანად. მესამე სურათი მეტად მხატ-ვერული და სტილიზტური. იგი ჩვენს დრამატულ ხელო-ვნებაში დარბაზ როგორც უაღრესად სიმბოლოური თემა. დანგრეულ მონასტერში, სადაც ძველი ფრესკაც თვალ-გატებელი გამოიკებრება, შეფარებულია მზეთამზე. იგი

დასტორის თენგიზს. არა ნაკლებ მწუხარების მატარებელია ჩუქურათითა და ქართულ ხელოვნებით მოიჭვილი ნანგრევები, რომლიდანაც მზეთამზეს თენგიზის გასიხონებელი სახე მოუღონდება. ლანი მზეთამზეს ვადაცეკმს ხანჯალს, რომ შური იძიოს. ამ დროს თეატრის ძველი მხლებელი გამოჩნდება ნანგრევთა კილიდან. პარანობა, რომ კიდევ უბედურება მოულის მზეთამზის ისედაც გატეხილებს: მიღის აბათია ჯარი, რომელთაც მზეთამზე მიჰყავთ.

ადამიანი ცალხელი, რომელიც შეიარაღებულია მახვილით. ეს ძლიერ შთაბეჭდილებიანია. იგი შურისძიებას ცალის ხელითაც აპირებს. შურისძიებით ავსილი, ცალხელ მახვილით აღჭურვილი, მზეთამზე წაოუდგება თემურს. თემური შრისხანია და სიყვარულით გახელებულიც. იგი მზეთამზეს ფერხთ გაერთიხის. მზეთამზე იხიბლება მისი ახოვანობით და სილამაზით, და თითქმის პლატატობს შურისძიების მიზნებს, მაგრამ თენგიზის ლანი ისევ შურისძიებისაკენ მოუწოდებს მას. თენგიზს მიმოვინება სძლეეს თემურის მიომიხველობას და მზეთამზე ხანჯლით განგმირავს თემურს. ამის შემდეგ მერყევი სუფილით და შეგნებით კვდება.

მოქმედება იდეალურად თავდება, მაგრამ მზეთამზის სიკვდილი კოტკოდნე ბურუსს ჰქმნის. ეს მომენტი სხვადასხვად უნდა იქმნას ვაგებულები. „მზეთა-მზის“ იდეისათვის საჭიროა მზეთამზე დარჩეს ცოცხალი, რომ ამ თეატრმა იდეის წარმოდგენები კიდევ შორს გავრცელებულე წაიღოს. ის უღამახესი შინაარსი, რომელიც მზეთამზეს თემურის მკვლელობამდე მიიყვანს, უნდა დასრულდეს აქ. მე გვინა პანტომიმის სიტყვა აქ უნდა შეწყდეს.

* *

„მზეთა-მზე“-სთვის მუსიკა საგანგებოდ დაწერილია თამარ ვახვახიშვილის მიერ. იგი ქართული პანგებით საცდა, ძლიერია შინაარსით უფერტიურა, სადაც დაწერილია მთელი მოქმედების შინაარსი. მუსიკით წარმოდგენილია პანტომიმის მთავარი მომენტები როგორცაა: ნათელი

და მავნელი ძალის შეგმა, კეთილისა და ბოროტის ბრძოლა, სიყვარულისა და შურისძიების გააფთოება, სიომამის ჯადოსნობა, სიკვდილის განცდა და სხ. ჩვენი თეატრალურ ხელოვნების აღორძინების დღეა ქურუმმა კოტე მარჯა-

თენგიზ გ. ლავიძე

ფატმა გვივლია თაყაიშვილი

თემურ ი. ლავიძე

ნიშვილმა და ალ. ახმეტელმა თვისი ნიჭი და შემოქმედებითი ძალა ამ დაღვებაში უხვად გადმოშალეს. მათ დაუძტკიცეს ამ საღამოს ჩვენი ხელოვნების უიმედო შემაცქერალო, რომ ქართულ ხელოვნებას აქვს სასიკოცხლო ძალა, რომ იგი საცდა შემოქმედებითი უნარით. „მზეთამზის“ დაღვით მათ კიდევ ერთი ძლიერი გამარჯვება მოიპოვეს.

იმ ძიებას, რომელსაც აწარმოებდა აკადემიური თეატრი ქ. მარჯანიშვილის მეუფრობით და რომელმაც ბევრჯერ მოგვცა სშირად შეუფერებელი რეპერტუარი, ქართული პიროველი პანტომიმა ჩაუდგება მგარ ბურჯად, საიდანაც თეატრალურ ხელოვნების საშემოქმედო პერსპექტივები ვცლად იხვდება.

ამ მუშარბაში აღსანიშნავია ახალგაზრდა რეჟისორნიც, რომლებზედაც მომავალი თეატრის იმედები მყარდება. ქართულ სახელმწიფო დრამატულ სტუდიას, რომლის ძალენითაც პანტომიმა დაიდგა, ეტკობა ენერგული მუშობა უწარმოებია. არსად არ ირღვევა სტილი და საერთო ანსამბლი. ამათში განსაკუთრებით აღსანიშნავნი არიან: წულუკიძის ასული - მზეთამზე, თათარშვილის ასული - ფატმა, რომელმაც შეუღადებულად განასახიერა არაბი ქალის შეყვარება: ვითიაშვილი, მაღლაკლიძე, ლდიძენი (თენგიზ და თემურ); საერთოდ სტუდიის ყოველმა წევრმა დაამტკიცა, რომ ისინი ხელოვანი არიან.

მახტარ ლალი გულიაშვილის დეკორაციის ესკიზები იმ თეატრზე ურყევად მეტყველებენ, რომ ქართული სადეკორაციო ხელოვნება, როგორც ასეთი, არსებობს. დეკორაციები უაღრესად სტილისტური და დაღმის შინაარსის განვითარებას ძლიერ ხელს უწყობს. არა ნაკლებ ყურადღებულა მხატვარი. შევარდნაძის ტანისამოსის ესკიზები, სადაც ქართული ტანისამოსის სტილი და ფერი დაცულია: იგი მეთორმეტე საუკუნის საგარდერობო ხელოვნებასთან ახლოა.

ლაშაზია ქართული ფერხული და თემურის გასართობათ ქალების უნაზესი ცეკვა. აგრეთვე ეტკობა დირიჟორ ალ. გველესიანს, რომ სახ. იპირის სამუსიკო სტუდია კარად გაუწერინია, რის შედეგაც იყო ის, რომ მუსიკა იძლეოდა მთლიან ორკესტრის შთაბეჭდილებას.

დაღვმა მთლიანად საცდა სცენის ტენიკურ მიღწევებით. მოსპობილია ძველი სცენიური ხერხები.

ამერიდან ქართულ სასცენო ხელოვნებას სრულიად ახალი დარგი მოემატა: უსიტყვო მეტყველება, რომელიც ალბათ შემდგომი უფრო მეტ მიღწევებით წარმოგვიდგება.

„მზეთამზე“ ქართული ხელოვნების მაღალი მიჯნა ძველისა და ახალი თეატრის შორის.

აქაკი ფალავაძე

ფეითა-ფეის ამსრულებელთ

— ახალგაზრდებო! დღეს არის თქვენი პირველი სერია. ოხუი არტისტული ნათლობის დღე. ცალკე-ცალკე ბევრს თქვენგანს მიუღია დებიუტი, მაგრამ ყველაზე ერთად, რომელთაც მივლიათ სისტემატური სასცენო განათლება, დღეს გამოიხიბოთ მეტრისმეტად საპასუხისმგებლო როლში.

საქართველოს სასცენო ხელოვნების ისტორიაში ჩაიწერება, რომ პირველი ქართული პანტომიმა პირველად საქართველოში შეასრულა დრამატული სტუდიიდან გამოსულმა კადრმა.

ის საქმე, რომელსაც ბევრი დასცინოდა და ბევრიც იროზიით უყურებდა, სულ მოკლე ხანში (ოიხი წლის განმავლობაში) გაიხარა და ისეთ დიდ საქმედ, რომ ჩვენ ყველას და ჩვენი სასცენო ხელოვნების ისტორიას შეუძლიან თამამად იამაყოს.

გილოცავთ ასეთ გამარჯვებას! ეს არა მარტო თქვენი დღესასწაულია, არამედ

ჩვენი ზემიცი არის. არც ერთ კულტურულ ქართველს არ შეუძლიან არ იამაყოს იმით, რაც დღესა ხდება.

სამწუხარო და საუბალოა, რომ ის დიდი, ძვირფასი და ყველასათვის საყვარელი ადამიანი, რომელიც არის მთავარი მიზეზი ჩვენი დღევანდელი ზემიკისა, დღეს ჩვენთან არ არის.

კოტეს ავადმყოფობა დიდი ტანჯვავა ყველა ჩვენთავანისათვის, მაგრამ იგი მალე მოვა ჩვენთან და გავგიძლებთ მომავალ ახალ-ახალი გამარჯვებისათვის. დღევანდელი ჩვენი გამარჯვება მისი გამარჯვებაა. იგი დაიპყრებს მის სრულ განკურნებას, რაც ასე გვწავიდა ჩვენ სუყველას.

იმ აუტანელ პირობებში, რომლებშია ჩვენ გვიხდება დღეს მუშაობა, აღ. ანბეტელმა, როგორც დიდა ხელოვანმა, შესძლო დაგვირგვინება და მხატვრულ წარმოდგენად ჩამოყალიბება ჩვენი კოტეს დაუღვარა სულის და ფანტაზიის შემოქმედებისა. უდიდეს კულტურულ განძად უნდა აღიარებულ იქმნას ის გარემოება, რომ ჩვენ ყველანი — მთელი თე-

ა. ფ ა ღ ვ ა
სახ. დრამ. სტუდიის ერთი დამარსებელი-თავადი—სტუდიის დირექტორი

სასალარია
ა. მადლაკელიძე

სამწუხაროდ დრო და გარემოება საშუალებას არ მამდე უფრო ვრცლად გამოვგასაუბროთ ამ ეპიოდ, მაგრამ იგიედი მაქვს ახლო მომავალში გვექნება სრული საშუა-

ატრი—ასეთი ერთსულოვანი ერთგულობით, სიყვარულით, გაცაცებით და თავგამოღებით ვიბრძვით და, ყველასაგან მიტოვებულნი, ს რ უ ლ ი ა დ უსანსროთ, გქმნით ისტორიის ასეთ ფურცლებს, აღ. ანბეტელისათვის ეს მორიგი გამარჯვება და კიდევ უფრო დიდი გამარჯვებანი მას წინ ელის.

ახალგაზრდებო! მე დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენ დღეს, თქვენი დღესასწაულის დღეს არ დაივიწყებთ და მადლობით მოიხსენიებთ, ა რ ა მ ც თუ დღევანდელს თქვენს უშუალო ხელმძღვანელთ, არამედ იმათაც, ვინც საფუძველი ჩაუყარა თქვენს საერთო სასცენო განათლებას. მე ვგულისხმობ თქვენს სტუდიის მასწავლებელთ.

ა რ ა ბ ი
ნ. ციმიანავილი

ლება გავუხაროთ ერთმანეთს ჩვენი გულის ნადები ყველა და საერთო ძალ-ღონით გავსწრაფოთ წინ ქაღჭინი!

1926 წლის მარტი 16.
დდა-ქალაქი

კოტე მარჯანიშვილის ღვაქი

ტფილისის აკადემიურ დრამას
სახელმწიფო უნივერსიტეტის კლინიკიდან
ღაგემა № 3055

ვისურვებთ კიდევ ერთს გამარჯვებას; თეატრის ახალ ხაზებში! ჩემი გულითადად სალომი თქვენს მეთაურს საშას, უღმერთოდ დატვირთულს აკაკის, ჩვენ საყვარელ ორკესტრის მეთაურ საშათი, გახლებულ კუკურის, მსახიო-

ბებს, სტუდიელებს, ქართულ ბალეტს, მხატვრებს, კოსტუმირებებს, ტენიკურ შემადგენლობას, მუშებს, კანტორას და ყველა მოსამსახურებებს. ნეტა ერთი თვალით მეც დამანახვა დღევანდელი წარმოდგენა!

კოტე მარჯანიშვილი.

როლინი ძორაძე

სიმართლის ავჯავი

შუა ვაფორისის ნახატით

1

მზიანი დღე იყო. ღამეზი დღე. მზე სხივებით კოცნიდა ქვეყანას და ქვეყანა ფიანდაზით ეშლებოდა მზეს. მზის სხივები სინდღიყით ჩავიდნენ ყველა კუნჭულში, განათეს და გაახარეს, გააციენს და გააღამანეს. ღამეზი აკონდი თითველებსაც ჩაებუნებ და ნებსაც ძალა უხილიდა და ძლიერი შთაბერეს. ღამეზი ფარცის ვადაიუნენს და დაკონილ ძომბებზედაც ამჭეიალდენ, ალაპაპაუნენ და აოქროვდენ. თეთრ პურზე ათამაშდენ და ციხს მქალაქც ვადიდესკუნენ, მაღარ მუცელს შეულიტინეს და შშიერ მქელოც გიჟაშენ.

ყველას ჩასწდენ და ყველგან მისწდენ მზის სხივები. მზის გავლილ სხივებზე დაარხია ფრთები სიმართლემ და შეუშნეილად გაეცა მზის სხივებს.

— უნდა მოვიარო ქალაქი. ენახო ვინ რითი ცხოვრობს... — გაიფიქრა მან.

სიმართლემ შეჩერდა ერთ ფანჯარასთან. იმ ფანჯარას დარაბები დატყლიტო ჰქონდა, მაგრამ სხივები მაინც შეიჭრნენ იმ ოთახში. სიმართლემ შეყეა და ერთ კუხეში, სადაც მზის სხივები სვეტად ამიაოთენ, გაჩერდა და მიმოიხედა.

ოთახში ორი ადამიანი ებრძოდა ერთმანეთს. ორნივე ტახტულ იწვეს. მაგართ ჩასტილებოდენ ერთმანეთს, გლეჯდენ და კოცნიდენ და ემონავებოდენ ერთმანეთს.

სიმართლემ იქნო ორნივე: ქეთინო და ზალიკო. ბეგერი ხანია, რაც ქეთინო და ზალიკო განუწყურად დლიან, ბეგერი ხანია, რაც ქეთინოს თაოლებმა ისრინდები დაცხრილეს ზალიკოს გული: ბეგერი ხანია, რაც ქეთინო ეინს უშლის ზალიკოს, უშლის და არ უტკლავს, აღიზიანებდა არ ამწვიდებს, იწვევს და არ ნებდებდა. აფუხუხებულ ცეცხლებს სწევს და არ აგრილებს. შშირათ ქეთინო მტკლავში მტკლავს გაუყრიდა ზალიკოს, მიეკვიტოდა, მტკლავებ შუქს გაკრავდა, მერე უტბათ მომორიდებოდა, ყელს მოუღრიდა, მქერდს უჩქენებდა სწორეთ იქამდე, სადაც იწყობოდა ზალიკოსთვის ტანჯვა და შეგება, კანკალი და თრიაოდა, დაომბებდა და სიხარული. ბეგერი ხანი გაგრძელდა ასე. გამამგადა ზალიკო, დაიღია ზალიკო. და დღეს იგი შმაგი მითადა მოწყვეტილ ზავიეთი ენებეთ ქეთინოს. ენებეთ და იმძლავრა, იმძლავრა და აუშალა თმები და ეგება, ეინი და ახლელი და ყველა ის გეგებში, რომელსაც აწყობდა ქეთინო რაოდენ დროთა განმავლობაში.

ზალიკოს მტკლავებში გაიღივდა შორეულ საეყუნეთა ვაჟურმა ძალიან, იმ ძალიან, რომელიც შორეულ დროს თანხარად იმონავებდა მხეტსა და კლდეს, ქელსა და ჩიტს, წყალსა და ცეცხლს.

გაიღივდა ამ ძალიან ზალიკოს მტკლავებში და იგი მტკლავები რკინის ხელუღესავით შემოერთყენ ქეთინოს ტრანს. ეტკინა ქეთინოს, მაგრამ ტკივალმა მწვავე ცეცხლით დაურბინა

... და გამბეჭებული მივარდა სიმართლეს მუშტებით.

მთელს ტანში და ააღმიღია ქალი. და დაიკლავან ქეთინო, როგორც მათალ მოისკენ მიმავალი ბოლიკი.

— როგორ, არათვის მეტყვის? ისე? — გაუღელვა თავში ქეთინოს.

— არა! უნდა მითხარს, უნდა თქვას, რომ ვუყვარვარ, ვუყვარვარ გაგიყვებით, გატაცების, თავდავიწყებამდე, დაინაშულიობამდე, — გადასწყვიტა ქეთინო.

— ზალიკო, გიჟო, მითხარა, მითხარა, რომ დღე ჩემზე გილაშენდა და ღამე ჩემზე გითუნდებდა! მითხარა, რომ ჩემზე უფრო ძვირფასი, უფრო სასუქარი არათვისი და არაინი გაყავს ქვეყანაზე მითხარა, რომ მუშტებით, საუკუნეთა გარდაუვლია შენი სიყვარული, — ეუნებებოდა ზალიკოს ქეთინო.

ფრთხილად როგორც ჩიტის ძილი, მიეგარა სიმართლეს ზალიკოს, ჩახება თვალბში, ჩაუჭერა გულში და გაიშალა თავში.

— სიყვარული? არ არის სიყვარული, ჩემო კარგო! მთელს ქვეყანას როგორ უნდა მერჩინებო? ყველაფერი ერთ ქალზე როგორ უნდა გავკვალა? მომწონხარ, მინდებხარ... შენ მაშეგობრე, შენ მიწვევდი და, აი, მეც ემბლობობ. ჩვენ ყოველთვის ვებრძოდით ერთმანეთს, როგორც ვაგი და ქალი. შენ გამირბოდი, მაგრამ მიძახობდი. დაგიჭირო, დაგიჭირო... მეც ბეგერი გდიე და, აი, ეს არის — დაგწვიე, ხელთ ჩავიდე. შენ რას იტყვი, ქეთინო, სიყვარულია ესა?

ბრახმა მოუწვდებოდა, სინამდვილემ პირქუშმა და აღსარებამა მოუღრიდებოდა ვეფხური ძალა შმაგის ქალს. გაიბრძობდა ქეთინომ და გაინათვიფულა თავი:

— რაო, რა სიტყვა? — შებვიეთ მიამაგინე ეს სიტყვები ქეთინომ ზალიკო.

— სიმართლე! — უპასუხა ზალიკომ და თან გაოცდა. — გაიმორცე, გაიმორცე შე სასამელო, შე სალობანა! — და ქეთინოს თვალში ლურსმნევიანია ჩატქდენ ზალიკოს თვალგებსა.

უტყვარო იყო: ზალიკოს თვალები იყვენ მშვიდი, წყნარი, წმინდა.

გაბედა მქეთინო. შშიმა უხილივმა შეიპყრო. იფიქრა, ზალიკო შეიშალაო.

— ჰო, იმას მოგახსენებდი, ქალბატონო! ქალ-ვათა ურთიერთობას, მეგობრობას და ამხანაგობაში, შეებედრასა და გაყრაში ბრძანებლობს სქესი. სქესი კაცი, სქესი ცეცხლი, სქესი ბატონი. ეს სრულიად არ უშლის ხელს იმას, რომ ქალ-ვაგი ერთად ემხატურონ ერთს საქმეს, ერთად იყვენ, ერთად. მაგრამ ქალ-ვაკს შორის მუდამ სუფევს სქესი უხილავი, ძლიერი. ეს სიმართლეა, სიმართლე... ნუ გამიწყრები სიმართლისათვის, — ამბობდა ზალიკო.

ამბობდა და უყვირდა და ეკითხებოდა თავის თავს: — რა მომძლი? რას ვმვრები? ეცებები, ეიპოენე და რაომ ვეპარავ?

და უწილად დაეყვირა ზალიკოს: — ტუფილია, რასა ვროშავო, — მაგრამ მისდა უწებურად იგი გადაწყვეტილი და გამორტყვული სიტყვები ასე სიტყვა:

— დილა, მეგობარო ქეთინო, სიმართლეა ყველაფერი ეს. ვინდა სიყვარული უწილად ამას, ვინდა გატაცებმა. მხოლოთ სიმართლე ეს, სიმართლე. არც შეიძლება სიყვარული მუდმივი იყოს.

— შ... შ... შ... ტკაც! — და ზალიკოს ლოყებზე ქეთინოს პატარა ხელი ფართე სილათ გაიშალა და ატკაცუნდა. ქეთინომ საქართო გაისწორა თმები, შეინიშა ყველაფერი ზეითი და ქვეითი და გამამბებელი, გამწარებელი გავარდა კარში.

სიმართლემ კი ისევ გაჩერდა კუხეში, სადაც მზის სხივები სვეტათ იღვავ.

11

— რა ეკენი? რა ჩავიდინე? რა მომივიდა? — ეკითხებოდა თავის თავს ზალიკო, როცა მარტო დარჩა ოთახში. გაალო დარბებდა, დანჯარა და გაჩერდა რაფასთან. უტბათ ვილაკამ ფრთხილად, ნახსად დალი მზერებზე პატარა, ნახს, ფუნფუნდა ხელები. ზალიკო მოზრუნდა და დაინახა ცისფერ თვალბებიანი, ოქროს თმიანი, ტან-აყრილი და ფარგანს ფრთხივითი ნახს ასული. იგი ასული ზალიკოს მოჩვენება ვარხა. შეშინდა, შეშლულ ხელი მოისვა და უნდა დაიხია.

— ნუ გეშინია, მე სიმართლე ვარ! — მოესმა ზალიკოს.

— ვინა? — ძლივს წარმოისქვა ზალიკო.

— სიმართლე ვარ, სიმართლე ეს მე ვიყავი ქალისათვის რომ იგი სიტყვები გათქმენენ, ნუსწუხარ, კბუჯო, სიმართლე უნდა გიყვარდეს. ყველას უნდა უყვარდეს სი მართლე. — ნახს მით ეუნებოდა იგი ასული ზალიკოს.

— ა... ა... ა... ეგ შენ იყავი, შე სალობანო, შენა. ზალიკოს შშიმა ბრახმა შესცვალა. იგი ბრახმა შეიკამეშა ზალიკოს მუშტებში და გამბეჭებული ვაგი მივარდა უტხო ასულს.

— სიმართლე ხარ, არა? — სიმართლე? მაშ მიიღე რაც დამისახურებ, — და ზალიომ წამოაქცია ასული, მოიგდო ქვეშ, დაეწყო ცემა.

და ისმარა თოხანი სიღების ლაწუნით, ქუსლების ბრავუნით, მუშტების ბლაგუნით და ღლილი თავ-მეველი ნადირისა.

სიმართლე კი ეგდო იტაცებე თებე-გაშლილი, და-ლურჯებული, სახე-დაცაწრული. ზალიომ ცემა არ აკმარა უტხო ასულს. როცა ტანისამოს შემოაზია, ასულს მკერდზე ამოუვარდა ორი აბრუთული მთვარე, აიშალა ვაჟის ენით და... ის, რაც ქეთინომ დაუგება ზალიოს ქვეშეუ-სნითა და თმების გახანუხებით, ძეშუე ვაკკრითა და იმედ მოუცემიანი თვლებით, უტახტლი კოცნითა და ენებიანი განხორციებით, მთიდან მოხეტიალი ზავივით მოაწეა ზა-ლიოსს. და ზალიომ ენინ იყავა ასულზე.

— მა, ზომ ვიპარე გავიო მენზე. წაიღე ახლა, გავთრიე აქედან! — უთხრა ქვაყუდილი მხით ზალიომ სტუმარს. სტუმარი ადგა: მივიდა ფანჯარასთან. და უცხადური რამ ხაზა ზალიომ: მზის სხივებზე უტხო ასულს იგი და-ლურჯებული ტანი გაუფარდისფერდა, ტანისამოსი მოიქა-რა უტხო სხივებით. კვლე ვასწორდა, აზნორდენ და აპკურდენ ხეობებზე დაგულავილი თმები. ცისფერ თვალე-ბიდენ კი გამოსტეილდენ სინაზე და უკადვებდა. სიწმიდე და ძლიერება, სიქალწულე და საუკუნოება.

— ყველაფერი ეს არ ახალია, ძვილია ჩემთვის, საუკუ-ნეთა სიღრმიდან ასე მეპყრობანი. შენც ახალი არა ჩავი-დენია რა. მშვიდობით.

და სიმართლე გაჰქრა მზის სხივებზე.

III

— საით წაიღე? — გაიფიქრა სიმართლემ და დაინახა გვეგერივლა შენობაში ერთი ფანჯარა გაღებული იყო. მზის სხივები ფანჯარის მინებზე თამაშობდენ, უხვათ აშუ-ქებდენ და ამკობდენ იმ ოთახს.

იმ ოთახში რბილ სავარძელში იჯდა ერთი კაცი. ის კაცი ისეთი ჩაქმული იყო. მალა უშუბ ქვეშ იყურებო-დენ ქვეყანი და მადლით მოსილი თვალები. გავითრებულ თმებზე და სახის ნაოქებზე ეტყობოდა წარსულია დრო-თა ტანჯვა და სისხლი, ბრძოლა და შიმშილი, დევნა და შიში.

სიმართლე ფრთხილად შევიდა იმ ოთახში, და იმ კაცს ქალბა თანზე აუთამაშდა.

მობუტის წინ იჯდა ახიანი ახალგაზრდა, მშვენიერად მართიული, დიდი პორთფელით ხელში და მალული ცბე-რებით თვალბეში.

ახალგაზრდა რალასკა უმტკიცებდა მოხუცს ციფრე-ბით და ათასი ქალღლებით. ბევრი საკითხი მისცა ახალ-გაზრდას მოხუცმა, კიდევ უფორი ბევრი პასუხი მისცა მო-ხუცს ახალგაზრდას. ოფლში იწურებოდა ახალგაზრდა, ხში-რათ მოიხოკავდა იმ ოფლს და იტყოდა: — ახ, როგორ ცხელა!

და დაუბრტყდა: — თქვენც გაწუხებთ სიცხე, ამხანაგო!

მობუცი მასევერა ათვალაგებდა იმ ქალღლებს, მესაე-ჯერი სიხვადეა იმ ციფრებს. გომობდა მობუცი ქალღლე-ბის სიყვარულს, მაგარმ ციფრები დაწინებთ ამბობდენ: ორჯერ ორი ოთახია. არც ერთი ციფრი არ იყო ვადას-წორებული. ყოველი ციფრი თავის ადგილას იყო, თავის უჯრედში იჯდა და თითქმის ამბობდა: — მე ისეთმა ხელმა ჩამსვა ამ უჯრედში, რომ ვერა-ვითარი ძალა ვერ გადასმავსა აქედან.

ბოლოს მობუცმა ამოიხარა. შუბლიდან ოფლი მოიწი-მინდა და სთქვა: — კარგე, გვათავით.

ახალგაზრდას ალაგა ქალღლები და პორტფელში ჩააწყო.

სიმართლემ შეხედა ახალგაზრდას. თვალი თვალში გა-უყარა. მერე აიღო ახალგაზრდას მარჯვენა ხელი, გახსნა პორტფელი იმ ხელით, ისევ ამოალა ქალღლები და გა-დაშალა მობუტის წინ.

— რასა შერებთ? — გაოცდა მობუცი. სიმართლე გულში ჩაუყვდა ახალგაზრდას. ახალგაზრ-დაცა, ბარბაცით მივიდა მობუცითან, დაცეა მუხლებზე და შესთხოვა:

— მოგატყუეთ, ამხანაგო! ყალბია ეს ცნობები.

— რას ამბობ? — კვლე ვაიცადა მოხუცი.

— სიმართლეს, — აომბოდა ახალგაზრდას.

სიხლი შექმნა მოხუცმა ახალგაზრდა და უთხრა: — დიდი საქმე მოგახდევით. დიდი ნდობათ გვაკვირო-ბოდით. ბოროტთა გამოიყენე ჩემი ნდობა? არა ცხეხეხიან?

სიღმე და ახალგაზრდა.

— თქვენ უნდა გავასამართლოთ, — სთქვა ბოლოს მო-ხუცმა. მერე ვიჯალას რალაცა განკარგულება მისცა და უთხრა ახალგაზრდას:

— დასტყუეთ ჩემი კაბინეთი. წაბრძანდით და გადაა-ბარეთ საქმეები.

როდესკა ახალგაზრდა პორტფელისანი დაბრუნდა თა-ვის კაბინეთში, გაოცებული შეეკითხა თავის თავს: — ეს რა ექნებ? რა სისულულე ჩავიდინე? რამ მათქ-მეენა ეს სისულულე?

აი... ახ... მე სულღო... სისულულე... სისულულე...

— სისულულე კი არა, სიმართლეს! მოგესმა ვიჯალას ხმა. და იმ ვიჯალამ უჯანიდან მზრებზე ხელები დაიღო. მოტრალიდა ახალგაზრდა და დაინახა უტხო, ლამაზი, ცისფერი თვალბიანი და ოქროს თმისანი ასული.

— ვინა ხართ? — შეეკითხა ახალგაზრდა.

— სიმართლე ვარ. მე გათქმევილ დღეს სიმართლე.

შენს კაბინეთში დღეს პირველია ვარ.

— შენ მათქმევინე? შენ დამღებუ? ახ, შენ სალახანა; შე საძაგელო!

და ახალგაზრდა მივარდა სიმართლეს, მოიგდო ქვეშ და სანამ არ დიქცაქცა, სცემდა და აწუმებდა.

— ესეც შენს სიმართლეს! — სთქვა ბოლოს ახალგა-ზრდას და ღმინე მხიხილი დავემა სავარძელზე.

— ეს ჩემთვის არ ახალია, ძვილია. საუკუნეთა სიღრ-მიდან ასე მეპყრობდენ. შენც ახალი არა ჩავიდინია რა. მხოლოდ ურინ უფორი სრდილობიანი მაწამებდენ... მშვი-დობით! — და სიმართლეს გაჰქრა მზის სხივებზე: საით წაი-ღე? გაიფიქრა სიმართლემ და დაინახა გვეგერივლა მალა-ხია, ლამაზი ვიჯარბებით. მალაზის კიდულე ეყიდა ჰა-ტრია აბრა, აბრაზე ეყურა: ყველფერთი სავარძელ, აბრამ იანისისა. მრავალი ხაზი ფუსუსუხებდა იმ მალაზიში: დიდი თუ პატარა, მსხვილი თუ წვრილი, ქალი თუ ვაჟი, მიხუცი, ყრმა, დაბალი და მაღალი. ერთმანეთში ირიოდა ქართული და სომეხი, თურქული და რუსული, ჩერბული და ყვირილი. ყიფლიობდენ და ყიდდენ ყველაფერს: ჩიხის და მიტკალს, შაქარს და მაროლს, ეფხასცილს და სასუ-ნებელს, ფრანგულს ხელთათმანს და აქარის კონტრბანდის, შვეიცარსა და ექიტრობის, პურბისა და ტურის სიდვას. იოვლე იმპოლე ფიცი და პატროსანი სიტყვა, დამთმეთ და არ შეიძლება, მობრძანდით და რა გენებათ. ფუს-ფუსუხება ღიბინანი აბრამი.

— ის ხშირად ჩაუქორჩულებდა თავის ნოქარს:

— აბა, გაიტყე კოპირატეში, უტყინდან, მოიტანე ჩიათი!

ანუ: — აბა, მიდი იქ, მოიტანე ის!

სიმართლემ ვალხუდა სასუე დარბაზს, ჩაიციდა და უხი-ლავათ ჩაურთო სულში ვაქარს.

და მოხდა უტხარი რამ, გაუფეგარო რამ, მოულოდ-ნელი რამ.

— როგორ ღირს? — შეეკითხა ერთი მოქალაქე ვაქარს.

— სამი მანეთი აწერია ფასი, ბატონო! ნამდილოთ, კი ათი მაჟური ღირს.

გაოცდა მყიდველი

— აი, ამას ათი მანეთი აწერია ფასი, ნამდილოთ კი მანეთი და ორი მაჟური ღირს.

გაოცდენ მყიდველი. შეეგულდენ ვაქარს წინ. ნოქრე-ბმაც თავი მინანებლს სხვა მყიდველთ და გაკვირვებით უსმენდენ არას, აღე კი ვანჯარძობდა.

— ამას სამი თუმანი აწერია, ღირს ხუთი თუმანი.

ყიდვას მაინც არ გორჩევთ...

და ასე ჩამოთვალა ყველა აქაონელი.

— არ გჯერათ? სიმართლეს მოგახსენებთ, ბატონო.

— საწყალი ქუაზე შესცადა, — წამოიხაზა ვიჯალცამ.

— ქუაზე შევიღე მისცა არა სიმართლეს მოგახსენებთ, — დაუყურა ვაქარმა.

და ერთ საათში დაცალა იგი მალაზია. მუხარბელი ხალხი მიაწყდა იმ მალაზიას და ერთი კაპიკის ღირებუ-

დავით კლდიაშვილი

გ ა მ ო ხ მ ა უ რ ე ზ ა

პრფ. კვგენი შპერლ-ვრდნსკის წერილის გამძ

„თეატრ და ცხოვრება“ უკანასკნელ ნომერში დაბეჭდილია მოქ. ევ. შპერლ-ვრდნსკის წერილი ახლად გამოცემულ მომდღობა დ. ანდელუჰაის შესახებ. წერილმა ჩემზე დიდა შეთავაზებდა მოახდინა და, დამიდებელი ვარ, მრავალ სხვაზეცა, ვინც ეს წერილი წაიკითხა.

ეს ნამდვილი გულწრფელობა, ჩვენდამი კეთილი გულით მოსვლა დავინახე სწორედ მოქ. ვრონსკის წერილში და ამიტომ მწადია გამოვიხმებო მას. როცა ის თბილი გრძნობით ლაპარაკობს იმ ბრილიანტზე, რომელიც მან პპოვა ქართველ ხალხში, ზრუნავს მის გამშენიერებაზე,

ხარობს მისი სიმშენიერით, მისი დიდი მომადლი გატაცებულია— ეს ნამდვილი, გულწრფელი მოსვლა ქართველ ხალხთან. გულწრფელი მოსვლა, ეს გაზიარება სინაურლის მისი რაც გატაცებულია ჩვენ, გვაჯობებს ამგვარზე გულწრფელი პატივისცემით მივუგავთ.

დილა, ქართველი საზოგადოება ღრმა პატივისცემით იღებს ყოველს მასთან გულწრფელად მოსული მოკეთის და მათ შორის მოქ. ვრონსკისაც, რომელმაც თავის გულწრფელი მოსვლით დაასაძურა ქართველი საზოგადოება. გვაშრავს ჩვენდამი ამგვარი გულწრფელობით მოსული რიცხვი.

შანდა გულიაშვილი

გ ა ვ ხ უ ლ ო ს ლ ა მ ო ს მ ს კ ი ზ ი პ ა ნ ნ ა ზ ი

ქალაქის ვერცხლის ზარგმა ნელა დასთვალეს ცხრა საათი. ზღვა ვარდისფერი ახარეული უხვდებდა ლამის მკერდს და ნაცრის ფერში იღებდა. ტალღები ზღვის მკერდიდან ამოდინან ზედაპირის საკისს ატოვებდნენ. მთავრე, გაფთვიებული, უსიციო, უძრავი მოსახს ცის კამარზე, სლამოს წმინდა პაერში შექი და მუვანე ფიქვების სურნელმა იფრქვევა. უსინ ბავშვების ძილმოყული ყვილი. ეს ზაფხულია ღისთერი. ზღაპრული.

ვერცხლის ზარგმა ნელა თვლიან. ათი საათია. ზღვა ლურჯი მთვარის ანარეკლ ოქროთი იღებდა. ცახე ვარსკვლავი: ჯერ ერთი, მეორე მუორე, მესამეც და გამკვირვალ ლაყვარლი. პატარა ტალღები ჰაანე ზღვის ქვიშას. დაბრუნებული ისევ მოდის, დაუსრულებელ მხაურობით გვეუხებდა ნანას ერთფეროვანი. ფიქვები დგანან მღვებთა, რომელთაც ციან სიკაცობის საიდუმლო... და მეტიც... რომელნიც სიკვდილსაც მისწუნდენ და მესტაც. მებღობენ გაშალა თავის სასრული ლამის სიწყნაროში. ზარი ნელა რეკავს თერთმეტ საათს. ერთი მეორის შემ-

დეგ მათი ერთფეროვანი ხმა მიეშურება ლაყვარ ცისკენ. ერთგული გამოძახილი იმეორებს თავისთვის, ოცდობრი საათია... სული ჩემი, წყლის ნაწილი გარინდებული, ითრობა სიკვდილის უქნაურ მშენიერებით.

ღამესთან ერთად იზრდება თითქოს მთავრე და ანათებს მიძინებულ მიწას. იმის წმინდა ხმით ნამოერ სამხრეთის სილბოა. მზის სხივები და ცვაჯელები ამ სილბოაში. ათსობით ვარსკვლავი ციმციმებენ ცის კამარზე. ზღაპრული ქალაქი კანში ისევებს. მძიმე ნახივი მელამურთა და ჩაქუჩით ყეცმა ჰქონის ქვაჯევილებს. ფიქვები შავად მოსახან მერთალ ცის კიდურზე და მძიმე არიხეს მათ ლამის ნელი ნიაფი. ვარსკვლავებს ენატება ბრწყინვალემა და ახლა თითქოს უფრო ახლო არიან ჩვენთან. მთავრე პატარა დიდებერს მთავეს დამკუნარი მოყვებით და ბავშვური ღიმილით. პატარა მიხეჭურ, მიმეც ძილი, მშენიერო ვით პოემა მზის ამოსვლამდე, რომელიც მიუაღურსებს კანას თავის ცხელი ამბობით და დასტურებს სურსებობას მერე აბეთ რომ დასტურავს პაერში.

ალ. ჯაფარიძე

შ ა ლ ვ ა დ ა ი ა ნ თ ა ნ ქ . მ ო ს კ ო ვ შ ი

(საკუთარ კორესპონდენტისგან)

მოსკოვის ცენტრალურ ქ. (სრეტენკაზე) ერთი დიდი სახლის სადარბაზო კარზე ორი ბრინჯაოს პატარა დფაა მიქვილი. ერთზე აწერია: „ქართული კულტურის სახლი“, მეორეზე „ე. მკვლდიშვილის სახელობის ქართული დრამატული სტუდია“. სახლში სრული სიჩუმეა. დიდ დარბაზებში მეცადინებია.

„შალვას ოთახი აღმოსავლეთში გადავისვრით: ძირს ჩამოშვებული ხალიჩა თადის მაგირობას სწევს, თავი აღმოსავლეთის მთავრის კარამზე გვრანიათ. ხალიჩათვე მოგებულ იტატზე პატარა სადფით მოქვილი აღმოსავლური მაგიდა, რომელიც ეხლა სურათებზე-და თუა შემინულს, და ამგვართვე მოქვილი სკამები. მაგიდაზე ხელნაწერები და წიგნები. მათ შორის—იოანე დე პლანკარტინი „История Монголов“ და Вилгели де Ребрук „Путешествие в Восточные страны“. შალვა მიხნის: — მართალი ვითხრა, უკანასკნელი ფული მივეცი. შეეწიე იმ დღის საილიო, — ოხუნჯობს იგი, — მაგრამ სრულად არ წაბლომბ: მასში ბევრი ჩემთვის საყურადღებო ამბავი წაუკითხე.

ყველაზე მეტ განცვიფრებას ჩემში იწვევს მაგიდაზე გაშლილი ძველ საქართველოს რუკა, მაგრამ ჩემი ცნობის-მოწყობარობა მელე მკაყოფილდება, რადან ეტყობილობ, რომ შალვა ამ ეჟამად „უბედურ რუს“-ზე მუშაობს.

— ყველაფერი მხად მაქვს, დამთავრებულია, მხოლოდ სხვადასხვა თავერის ერთად შედუღება საჭირო. სჩანს შალვას კალამი, ჩემს შემოსვლამდე, უბედურ რუსს და მის აზნაავს უკნას მე XII-ე საუკე, საქართველოში დაატარებდა. შალვას საუბარი თამარის და მის

ხანაზე გადადის. იგი ერთიანად იცვლება: ის აღარ არის დარბაზისელი ქართველი მწერალი. ის 17-18 წ. ყრბ არის, რომელიც თავის „ნესტან-დარეჯანზე“ ლაპარაკობს და ეს „ნესტანი“ რვა საუკუნით კი არ არის მასზე დაშორებული, არამედ იქვე ახლოს ცხოვრობს დღესაც ვანასილია და ციურ სილამაზის პატრონელი. ვერკ კი ვანსზე შალვას ლამაზი ზებარია ლაპარაკი როგორ გადადის ხელნაწერის კითხვაზე. და კითხულობს შალვა ამბავს, როდესაც ველური კინით აღტყობებული, მხეცური სურვილით უხედელი რუსი თამარის ოთახში შევარდნა და დანიახავს თამარს მერაჟანდელი მოკვლს, უძრავს, თვალთ მელა-აყურობილს, — და შალვას ნიჭი აქ პოულობს სრულ სარბიელს დაბატოს მრავალი ფეხებით ის, ვისაც იგი ეტრთის. იმდენად ძლიერი სურათა, შალვას მერე დაეურადებულს, რომ შესდებდა „თვით გააფთვრებული მხეციკ“- უბედური რუსი.

— „თამარი ლიკულობდა“. ათავებს შალვა ერთ თავს თავის მომინას, და უხეხლით სიჩუმე ჩამოვარდა. თვით შემომქვილი გაიტაცა და ააღლევა თავისმა შემოქმედებამ. სიჩუმეს ისევ შალვა არღვებს:

— „უბედური რუსი“ ეხლა სრულიად დამთავრებული მიქენებოდა, მაგრამ მთელი ზღუდული ჩემთვის სრულიად უხაყოფოდ გაიტარე. წარმოდგინე სამი თვის განმავლობაში დარბობი აქეთ-იქით, რომ „ქართული კულტურის სახლი“ დახურვისაგან გადაშენდინა.

თურმე უსახსრობის ვაჟო სახლის სამმართველოსთვის ბინის ქორა ვერ შეუტანიათ, სამმართველოს მოუწოდებია „ქართული კულტურის სახლის“ თავიდან მოშორება და

მწესარე ქართველი ქალები
(„მშენებელი“ III ხურ.)

1. ბ. კუბინაძე	3. მ. ჩხეიძე	5. მ. მრგვლიშვილი	7. ნ. თულაშვილი
2. ნ. დოლიძე	4. ნ. ერისთავი	6. ნ. მესხიშვილი	8. მ. ივანიკი

ბიკინები გრანდში

უნს მოლოდინში!

ჩემი გული უფრო გამალებით
სცემს უნს მოლოდინში,
ბ. ჯ. ძეს. ტ. ბ.

მე შენზე ვფიქრობ, და თითქმის გსვდაც,
ვაფიქრობ და ისევ დღეს მწიანი.
მვითაცას! მისვლას რაღა გავიმდუნდეს,
მვითაცას! რაღამ დაიგვიანა?

ესღა ეს გრძნობა უფრო მეტია,
ესღა ქართვი არსებობს ტირილს.
მე შენ გაიშვით რამ ტრავმის
და, რაღასაც შავში, დაიწყებ ტირილს.

ასე ვაივლის წამება, სხვას,
შენ მისვალ რამეთი თაიანი სკოლებით,
მისვალ დადღით, მეცვია: რაღათ სარ,
მისვალ და ვიცი მთავრებით.

თუშვს იქნება დამე წავალვის,
დამე სასცდაც და უღუბნით.
და ეს თვალში, უფრო თვალში,
რამ თვალში ისევ მთავლის...

სასამართლოში საჩივარი მიუტოვა. ეს იმ დროს, როდესაც საკანონო ცენტრში ყოველ პატარა რესპუბლიკას, და ავტონომიურ ოლქსაც კი თავიანთ კულტურულ საჭიროებებსა თვის საკუთარი სახეობა აქვთ.

— ეხლა რას ფიქრობ?

— ფიქრად მაქვს დაწვრილი ტრილოგია. „უბედური რუსი“ მეორე ნაწილი უნდა იქნეს ამ ტრილოგიისა. პირველი იქნება „დემნა ბატონიშვილი“, ხოლო უკანასკნელი კი „მანიხველი“. უკანასკნელ დროს ვმუშაობდი „კვაკ“ ხე-მეტად მომწონს „კვაკი“. აუცილებლად უკვდავი ტიპია. საზოგადოდ მე ვაფასებელი დიდთ სასამართლო მოვლენა ჩვენს ლიტერატურაში, რომელიც პრაქტიკაში ამ ბოლო ხანებში მდიდარი ვერ არის.

შალვა დადიანი სამუშაო მაგიდასთან

(ნახატი უ. ჯაფარიძის)

ლაპარაკს კარზე რახნი ვეწვევებინებს. გაზ. „Равноа Моква“-ს თანამშრომელი ითხოვს შალვას ნახვას. შალვას სახე ისევ „შალვას ღიმილს“ აჩენს:— მობრძანდეს.

სიჩუმით მოკლულ დარბაზიდან კვლავ ამხაურებულ მოსკოვის ქუჩაზე ვარ. უკვე დამეა და სინათლე ანთია ყველგან. ზღვა ხაზები მიდინობს და სრულიად არაფერი ამჩნევს, რომ ამ ხმაურების მომორბეული, იქ თავის პატარა სამუშაო ოთახში შალვა დადიანი ზის და ლიტერატურის ერთ საუკეთესო მარგალიტაჟას „უბედური რუს“-ს ამზადებს შორეულ სამშობლოს და მსოფლიო ლიტერატურისათვის.

კ. მუსყელი, 1925

ულისაგად ჩიკაპოპოლიოს იუბილი

საიუბილეო კომიტეტი თვის მოწოდებაში რომელიც გამოუშვა ე. ჩი-ის 45 წლის ქართულ სტენაზე მოღვაწეობის აღსანიშნავად სწერს: არ გვეზღუდა ისეთი ქართველი, რომელსაც ლ. ჩიკაპოპოლიოს ერთგულ მაინც არ ენახოს სტენაზე და არ დამტკბაროვოს მისი მაღალი თამაშით.

დამახა. მასხაიძე ჩერქეზიშვილი

ბერს არა რგებია ასეთი სიტყვები ერის მაღლიანი გულიდან. ელისაბედ ჩერქეზიშვილი სტენაზე პირველად გამოვიდა 1882 წელს, 1 დეკემბერს და იმავე ს. კ. მის სიტყვით:

„ელისაბედ ჩერქეზიშვილი თავიდანვე, მაშინვე, პირველ ხმის ამოღებისთანავე პოესა და ხალხმა მიიღო და იცნო, როგორც იშვითი ნიჭით დაჯილდოვებული მსახიობი“.

ეს სიტყვები (თუმცა მოკლე) კმარა იმითვის, რომ მისი მოქმედების და მსახიობობის სრული პორტრეტი ჩვენთვის ნათელი იყოს. იგი თვისი მოღვაწეობის (მოღვაწეობის ნიშნით რომ საერთოდ ყველა მისი ტოლი მსახიობები მოღვაწეონ არიან უფრო ვიდრე ხელოვანნი!) მანძილზე, 322 პიესაში გამოიშალა და უთამაშნია 56 სხვა და სხა თეატრში.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში იუბილეებმა თვისი სიხიზრის გამო ფასი დაკარგეს და ქემშარტი იუბილეებიც საფრღეში ჩააყენეს, მაინც ელისაბედ ჩერქეზიშვილი ისეთია თავისებურებით რომ ამ ფაქტს სძლევს. ამიტომაც რომ ჩვენ გულწრფელის გულით ვესალმებით 7 პარილს.

გოზარონ არაბარელი

გაგაფსულის წინაშე

შეკ ვაბსტყვი ივთოლუქით, სიშპათიურაგ იშვილას. ნუ ღირღვით, ნუღარ შეთოლქვით! მტდის მზიანი დილას.

გულის მთქმაცა სირბილუ და ლირბილუ გრბნთას. შინცა შინღვრში სირბილი, მითაჟ თოვლივით დნთას.

გუშინ ცივ გრიგალს უნღვლდა მალში თარგში ისევ, მზეს რაგუტრალას უნღვლთვლად და შიიშვლას მისისევ.

ღა გასდა უთურ მალაღი, შინცა სიასლით ელავს შივსლეჟ რიგუტრის შაკალათის და შსუტის გაყენღლ ყველას.

იქვით სასეჟ დღუქში ლუგუჟ შინარღვრს მქლიან. კულავ შივგასტყენენ სეჟში მრჟავრ ივთოლუტის შრიალს.

ვიცხდი: აშ გრბელ მთოლდინს მთოლღვრდა მთლთ! დღეს შისკარინ მთოლღვრის და ვიღიქვი მთოლთ!

თამარ კავკასიურილი „მუსთა-მუს“ მუსიკის დამწერი. ამ ჟანდ პაროზშია საშუალოკონდინს დასამთავრეღლად.

მოსკოვის ქართული დრამატული სტუდია

(ვახტანგ მკვდლიშვილის სახელობის)

(საკუთარი კორესპონდენტისაგან)

სტუდიელთა ერთი ჯგუფი ვეადინეღის დრღბ

მოსკოვის სახელმწიფო ქართული (ვახტანგ მკვდლიშვილის სახელობის) დრამატული სტუდია ამ ჟამდ ამზადებს პიესას საჯარო დასადგმელად მოსკოვის სამხატვრო თეატრის მიერ სცენაზე. დაღმგას ხელმძღვანელობს მეორე სამხატვრო თეატრის ნიქიერი მსახიობი, რეჟისორი ვოლკოვი, დეკორაციებს მზადებს ცნობილი მხატვარი ისაკოვი, მუსიკასა სწერს კომპოზიტორი ზიქსი. ამის გარდა სტუდია ლაბორატორულად იმუშავებს მეორე პიესას, თანამედროვე მანგზე აგებულს, ქართული ყოფა-ცხოვრების ანარეკლით, აგრეთვე მზადდება ერთი მუსიკალური პანტომიმა ქართული ლეგენდით. ყოველივე ეს დაიღმგის ამა წლის განმავლობაში. მოსკოვის სცენაზე გამოსვლის შემდეგ სტუდია ააირებს სამშობლოში — საქართველოში რამდენიმე წარმოდგენის გაპარათვას. ახალგაზრდა სტუდიელი მუშაობენ შემქიდრობით, კოლექტიურად, და დიდს იმედს იძღვრიან.

ქ მოსკოვი.

გ. შ. ძე.

ქაღუს პილი

ქართულ კინოსთვის

კინო როგორც ახალი ხელოვნება მსოფლიო კულტურულ ქვეყნებში ღებულობს თავის განვითარების სახეებს. მასში ვლინდება მუდამ ამა თუ იმ ერის ეროვნულობა.

კინომ თავის არსებობაში შეგქმნა მიმართულებანი. ამ მიმართულებებში თეატრალიზმის სიჯავა საგრძნობელია, მაგრამ არის უკვე თავის დაღწევა. ამაში იზომება ევროპის ზოგიერთი ფილმათა მიღწევები, რომელნიც ქმნიან საკუთარ კოლორს და სტრუქტურას. აქედან იშვება კინო ხელოვნებაში: მიმართულება. ძირეული განსხვავებით აინიშნება ზოგიერთი. მიუხედავად იმისა, რომ კინო მოვიდა ისე როგორც ამზობი თეატრის სიმამისა და არა დინამიურობის წინააღმდეგ, მაინც ასანიშნია, რომ კინო იშვა თეატრის ძველ მომაღ ნაშთებზე და ესლა შესდგა ძიებნას და შემოქმედების გზაზე. ის ფორმა და შინაარსი, რომელზედაც აგებული იყო თეატრის, როგორც დამოუკიდებელ ხელოვნების, შენება თვისი ყოფობით, თავის-

თავად მოხსნილია კინოში. თეატრი არის სცენა, მსახიობი და ყველა ის, რაც ამ ცნებათა ტევაშია. კინო ვერ დარჩება ამ განსაზღვრათა ქვეშ. ამიტომია ის სინდრე, რომელც კინოს მიერ თეატრის არსებობად გარდაქმნის გზას ანეღვებს.

კინო წარმოიშვა თეატრში არსებულ ძიებებიდან, რომელთა პირველი მიზანი არ იყო მიმართული კინოს შექმნისათვის.

ის, რაც არის „თვალის თეატრი“, ნამდილად არ არის თეატრი, რადგან თეატრი მეტყველებს პირველი სახეა, და იგი მსახიობის და როლის განცდის ნორმებს ვერ გასცილდება. მის მიღწევათა სასლეარს დეკლამაციის, მიმიკის და შესტეკულიაციის სამოქმედო არე ამოსწურავს. ასე რომ აქედანვე ცნება „თვალის თეატრ“ კინოს უნდა მიეკუთვნოს.

კინო არის კონცენტრაციული სახე ხელოვნების ყველა დარგის. მასში დაგროვილია უნივერსალური მასა სტეტიკონში გათვლების, საგნის ათვისებისათვის. კინო სამეცნიერება ხელოვნების ყოველგვარ ფორმის გამოაშკარავებისა და მისი მიზნის. იგი არის ხელოვნება უდიდესი მოძრაობის და სიჩქარის. გარდა იმისა, რომ იგი ელასტიკურია და მაყურებლის „ხელოვნების გავების“ დაბრუნებულდღეობს, იგი სურის მეტად კარდენალურ საკითხს, რომელიც თანამედროვე კულტურის პირველ ამოცანას წარმოადგენს. ეს არის დღიის ეკონომიის პრინციპის დატყუილილიტარული გავება კინოს მხროლედ თუ ამ მხრივ აქვს. კინოს უპირველეს ყოვლის მხატვრობასთან აქვს ძლიერი კავშირი და ამიტომ მასში უნდა გამოყენებულ იქმნეს მხატვრობა როგორც ერთი მიზნითადა, თვისი არსებული ფორმებით და რესურსებით.

ამერიკულ სურათის პირველი გმირებია: ედუვტი, სენსაცია, სიჩქარე. მისი ჩენის საშვალეობა: ჰაერობლიანი. ჩქარი მატარებელი. ომნიბუსი. ხასიათი: მიულოდნობლობა. საცირველები. სცენარის მუხუთე და სიუჟეტის აგებული შეზღუდვება უახლო გადაწყვირებაზე. თვისის და როლის კომპეტენცია არ არის მოცემული საერთო კომპიორტით. ამიტომ იყო, რომ იგი შევდა დეკადანსის გზაზე.

გერმანული კინო მუდამ სიუჟეტის ცემებს. სიუჟეტი რომელიც ქმნის როლს და იძლევა მსახიობის ინდივიდუალურ სახის გამომჩენის საშვალეობას. სცენარი არა მხოლოდ სურათის არამედ თემს. სურათი რეჟისორის ფიქრის. ზომის და გომიობის. მასში მუდამ განიცლება სიმძიმე. ხელოვნება, რომელიც ლამაზია როგორც ნივთი და ამასთანავე მის პირველ საქმედ არის აზრია. იგი გუებუნება რაღაცას. გასაწვლის. გაუქრება. მას არ უყვარს ფანტაზია. და არც სურათის ძლიერ ვაშლა. ატყობ: რეჟისორის თითო როგორც მისდევს მსახიობის ყოველ მიჯს. მან იცის რას ამტყვის ის. აქ არამერი არაა დამოკიდებლობა თუხე. აქ უტყველობაა და სისურვე. თვისის ადებია, მისი სწორი განცხდა და როლის ინტელუერი ამოწურება. ამიტომაცაა ყველაფერი შეკუმშული როგორც ბოლდა. თვით განცდილის გადმოცემის ეკონომია.

სწორად ამიტომ იყო, რომ გერმანულ კინომ მსოფლიო კინო-მსახიობთა შორის, კინო არტისტული უდიდესს მიღწევათა პიედესტალზე დააყენა: კონრად ვაიდტ. არტისტული დრამის. მიმიკის უკანასკნელ შესაძლებლობათა ამოწურება. რეკლამა გერმანულ სურათების: მიმარწილობას იღებს კონრად ვაიდტ მთელი თვისი შესკულებით. —ყალბი თქმა არ არის და აზობად კინო ამ მიმართულებით მიღწევებზე ვეღარ დაიბაზნაკებს.

ფრანგული კინო სულ სხვანაირი ხასიათებით წარმოიდგინება. აქ არაა მთავარი თემი. მთელი სიმძიმე გადატანალია სურათის მხატვრულ და ლამაზ დადგებაზე. იგი მასწავლად უმთავრესად დრამის იღებს და მას გადმოსცემს სალონური რომანტიკით. მთავარი უწრადობა ფერების და სურათის მუსიკალური აწყობა.

ასანინია სხვა მიმართულებაც, როგორც იტალიური კლასიკი რეჟისორები და სხვები, რომელთაც კლასიკური სიუჟეტებით განავითარებს კინო.

ქართულ სახეს აქვს საკეთიარი კოლორიტი და კონტურა. ეს უთუოდ უმთავრეს უნდა მოიცავს სურათში გავებისა და შესწავლის შემდეგ.

აღზად ჩენი სურათის შესატყვისობა მხოლოდ ის არ უნდა აყვის, რომ არტისტი ეროვნულ გრიმისა და ტანისამოსის ქვეშ გაეატაოთ.

კინოს დადგმის გენიოსმა გარფიციტმა მთელი ამბოსალეული თვისი მისტიკურ სივრცეში და ფანტაზიით ერთს წუთს წარმოადგინა: ლურჯი ციფი, ვარსკვლავებით და მეჩიით, რომელზედც მოლიკული ფანტასტიკური ლანდოით ქვეყანას სდარაჯობს. მეც წარმობადგება საქართველო სურათზე. ამას აღზად იღებს ამი უნდა.

ქართულ კინოს ჯერ არა აქვს სურათი, რომლის მიღწევებთან ერთად არ აგვიწინაზა ნაკლიც, რომელიც არავაგებისა და უსლოინარობის ნაყოფიც.

არასოდეს არ დარჩება არა მუხბარებით მოსაგონრად „სურამის ციხე“, სადაც ქართული სტილის: მოძრაობის, სისწრაფის და კომპოზიციის სასტიკი დამახინჯებაა, კოლორიზაცია სულ არაა გავებული. სცენარზე ხომ არასფერი ითქმის.

**

კინოს შესაძლებლობა მხოლოდ დრამის ტრუჟების და საპროპაგანდო ხასიათის სურათებით არ ამოიწურება.

ეკრმოდ ქართულ კინოში აუცილებელია კომიზის შეტანა. საამის მასალა მრავალადა საქართველოში. მე დავასებლებ ტიპებს, რომელთა ცალკე-ცალკე გავება და ფორმის შეჩჩევა უნდა იყვის რეჟისორის პირველ საქმედ: კახელი, მგურლი, ქართლელი, გურული, იმერელი თვისი კუხუბური ხასიათებით.

ეს ტიპები ქართველ მწერალთ შეხანინწავად აქტი წარმოდგენილი და შესაძლოა მათი გმირების გადმოწარეებით როლის შექმნა. ასეთებია: დ. კლდიაშვილის „სოლომონ მირბელაძე“ — „სამხანაშვილის დედინაცვალი“, მ. ჯავახიშვილი „თემურაზი“, „ჯაყი“ და სხ. (საქართველო ამეცოდნებით ისე მიღდა, რომ მათ მიხედვით შესაძლოა შექმნა ქართველ „ტელისილ კინტოს“ ტიპის პირველ ქართველ კომიკებათ მიმანია: ნ. გიციორძი და ა. იურკოლიანი, რომელნიც შექმნიან უთუოდ თავიანი როლებს).

ჩვეულებრივია, რომ ქართული კინო ამ ამოცანათა შესრულებას ვერ შესძლებს. პირველი სიმწელე იბადება რეჟისორის და მსახიობთა წრის გაუწერებლობაში. ცხადია, მას არც ეტყება ძალა ორიგინალური სახეებით და ტუხნიკით ამოქმედების. აღზად პირველი სურათები მიბამები ჩატარდება.

**

ეკრობის არტიკლები: ჩარლი ჩაპლინ და მარკ ლინდერ საამისოდ გამოცდილებას იძლევიან. მათ მიერ კინოს კომიზის რეჟეანაში ბეერი რამაა შექმნილი. მაგრამ ეინ არ იცის, რომ ჩარლი ჩაპლინ კინოში მხოლოდ კომიზით არ გაიჯება.

ყველაზე უწინ ჩარლი კინოს უახლოვდება როგორც არტისტი პრაქტიკა და იდეოლოგი. მოსამბა სიტყვის და მოძრაობის ამეცოდნობა—პირველი დებულებია მისთვის. ჩარლი ქათამი უნდა მოიპაროს. მაგრამ იგი სპობს სიტყვას: ჩარლი ფეხებით ამბობს, რომ იგი მიდის ქათმის მოსაპარავად, რომელიც გმირობია. ჩარლი ჩაპლინ არის მიღწევაზე და „მოკლენათა“ მთელი წყება. იგი ქმნის თვის სკოლას—მაგრამ მოვლენა მხოლოდ ითქმის. სინოში კი აუცილებელია „თვრობის გაპრაქტიკება“. საქმარი არაა მხოლოდ თქმა.

ის რომ ჩარლის მოჯგერი არ ყოფნის სიცილი, ბუნებრივია. მას უყვარს მეტის თქმა. არა იმის რაც განსახლურულია. არამედ უფრო მეტის. ზომაზე მეტის.

კინოში აუცილებელია ფორმა და ტუხნიკა თანმიმდევარი იყოს სურათის ხასიათის წინადაგებასთან. თქმა ერთია—გაფრინა პეკრში, მაგრამ მისი გასურათება სხვა და სხვაგვარია. მფრინავი ხალიჩით უთუოდ ამბოსალეული და ძველი ზოპარული ქვეყანა წარმოიდგინება. მფრინავი მანქანით კი თანამედროვე ევროპა. ასე რომ თქმა არაა საქმე, საქმე ფორმა, შესრულება და სწორად ეს ქმნის კინოში სხვადასხვა მიმართულებათა ხასიათს.

მე არ ვამბობ, რომ ქართული კინო შექმნის ჩარლის. არა, მე ქართველი ჩარლი კიდევ სხვანაირად წარმომიდგება. მე ასე ვფიქრობ პირველ „ჩარლი“ უთუოდ „კვაკვი კვაჭანტრიამ“ უნდა იყოს, რომლიდანაც ამოიქმნება ქართული კინოში „კვაკვიზში“.

კვაკვი კვაჭანტრიამე კინო-მოთხრობაა, რომელზედაც უთუოდ უნდა დაიწეროს სცენარია. აღზად იმეც შემდეგ გვექმნება მთელი ციკლი კვაკვის სურათების და არა ნაკლებ სენსაციის მთაბდენს ის მსოფლიო სურათთა შორის, ვიდრე „ჩარლი ჩაპლინი“.

ბეგრს ვაჭინება ამაზე, მაგრამ მე ვამბობ დაჯერებით, რადან გაციონდა ამის შესაძლებლობას.

ყველა ამ ამოცანების გადჭრით უნდა აღიჭურვოს ის ხელოვანი, რომელიც ქართულ კინოს აღორძინებას სათანეში ჩაუდგება.

დ ი ს კ უ ს ი ა

მთა ზოგვა

პროლეტარული ხელოვნების ზოგვიანობი სიკაღიანი

პროლეტარული ხელოვნების არსებობის შესახებ მრავალი აზრია. მთავარი ფუნქცია, რომელსაც იმეორებენ პროლეტარული ხელოვნების უარყოფაში, ვახლავთ თვორია ინტელექტუალისტებისა, რომლებიც ამტკიცებენ: ხელოვნების ისტორია — ეს ისტორია ფორმისა და არა შინაარსით. ამას ეპირდაპირება სინთეტიური გაგება, რომელსაც ხელოვნების ისტორიის განხილვის ცენტრი ფორმის საზომად გადააქვს ფორმა — შინაარსის გაერთიანების ფაქტში. პირველი პირობა თანამედროვე უტილიტარული საუკუნის ასაღებად ვერ გამოდგება. თანდროული ძეგლი სახეები თანდათანობით მივანებს მას ეპოქისაგან. ამიტომ მისი უსიციცხლო ხედვა პროლეტარულ ხელოვნებაზე — შერაი ღიმილის მიმგვირვია. სანდია მხოლოდ მკვირ თვალსაზრისით.

ალ. ნუჟენანკი

უდავოა, რომ პროლეტარული ესთეტიკას აქვს დიდი მასალა, რომელსაც იმეორე პროლეტარიატის იდეოლოგია. მარტო იდეოლოგია კი არ არის საკმაო ხელოვნებისათვის. აქ საჭიროა კიდევ ესთეტიურად გამოკვეთილი ფორმა, რამაც პროლეტარიატი ვერ არის სრულქმნილი ორიგინალი. მაგრამ აქედან არ უნდა გამოვიტანოთ ჩვენ ისეთი დასკვნა, რაც ბუნებრივია გაუხეხმტეინისებებისათვის¹⁾. მართალია, ხელოვნების პოზიტიური გაგება მოიხსნება — საღი იდენია და შესაბამი ფორმის სინთეზის ფაქტით, მაგრამ აქ პირიქით ვასკენით: არსებობს პროლეტარული ძეგა კულტურაში — და ამიტომ პროლეტარული კულტურის სრულქმნა მომავლის საქმეა, არსებობს პროლეტარული ძეგა ხელოვნებაში და ამიტომ პროლეტარული ხელოვნების სრულქმნა მომავლის საქმეა.

ერთობაზე არაფერი გაცეთებულა, და არც შეიძლება გაცეთდეს. ეს ევოლუციის საქმეა.

კერძოდ, რამდენი აქვს პროლეტარიატს გამართლების პერსპექტივები? უამრავი საქმე იმაშია, რომ ყოველი მტკიცური იდეოლოგია იმ თავითვე მოითხოვს შესაბამი ესთეტიკური ფორმებს და მის გამართლებას აყენებს აუცილებლობის ფარგლებში. მაგრამ აქ მოიხსნება ესთეტიკის ხაზიდან აცდენის დიდი შესაძლებლობა: — ერთგვარი სიძველე, რაც არის ჩვენი წერილის საგანი.

ხაზიდან აცდენის ასეთი შესაძლებლობა გამოიხატება იმაში, რომ იდეოლოგია, ესთეტიკური სახეების ძიების პროცესში, ვეღვემ იცავს ამ უკანასკნელს — და გინების გზების დაფარვაზელობით ვერ აშარებს სიმეტრიული განაზნსწორების ფაქტის იდეოლოგიურ ზეცნობასა და ქვეცნობის პროცესებს შორის²⁾, რაც იწვევს ფორმა-შინაარსის უთანასწორობას და ამ უკანასკნელის გაბატონებას ფორმის ნებაზე, ეს კი ლოიკური დებულებაა, რომელ-

¹⁾ გ. გახეხმტეინი ფორმალისტი ესთეტიკოსია, რომელიც ხელოვნებათა ისტორიის ხსნის რა ფორმის ისტორიით უარყოფს პროლეტარულ ხელოვნებას.

²⁾ იდეოლოგიური ზეცნობა შემეცნების იდით პროცესია, რომლის სუბიექტი არის ტენდენცია და ინტელექტი (ვიწენა). ასეთი შემეცნება იწვევს რაციონალურად. რადან აქ (თავარი «rati»). ასეთი შემეცნების მიმართება აუცილებელი მცნებების ყველა დარგში. მაგ ხელოვნება არაა რაციონალური შემეცნება, არამედ ირრაციონალური. ი. მისი სუბიექტი არის ზოა ინტელექტი და ტენდენციური, წინა ხზაზე, არამედ ქვეცნობად ირაციონალობა, აქ მთავარია არა გონებრივი ზეცნობის მომენტები, არამედ გონებრივი ქვეცნობის ამოქრული, ხელოვნების შემეცნული ატრბოუტები იწვევება მათემატიკური პროცესება.

³⁾ კოლექტივი „რამ“-ის („რევილიუციონერ ახალი მწერლობა“-ს) წევრები.

ახსალგაზრდა

შიაც ხორციელდება ხელოვნების — საეკიორ მომენტებისაგან აცდენის ფაქტი და მისი, როგორც ირრაციონალური შემეცნების რაციონალური დაძლევა, რაც სცლის ხელოვნებას.

სოციალური პირობები ხშირად ხდება მიზეზი ხელოვნების ასეთი დაცლის ოციანი წლების ბრძოლაში გაამართლა ეს ფაქტი მან ხელოვნება დაასაწერა ესთეტიკური სიყალიბი, რითაც ის კიდევ აცდა თავის ნამდვილს გზას. ამიტომ, იმიტეტური შეუძლებლობის გამო, ხელოვნების გზიდან ასეთ აცდენის დღედე ქონდა საბატო მიზეზები. ხოლო დღეის შემდეგ, როცა საზოგადოებრივი ცხოვრება ნორმალური მიმდინარეობის ქერქით შეიმოსა, უთუოდ სკიბია მას ესთეტიკური აღდგენა, გამართლება.

კერძოდ, პროლეტარული ხელოვნების ესთეტიკურ განმართლებას კი ხელს უშლის ერთი რამ: — მას აწვავს რაციონალური მდგომარეობის სიჭარბე. ამ ფორმებზე მან სძლია ბევრი დაბრკოლება. მაგრამ მომავალში უნდა სძლიოს მეტი. და აქ არის სიძველე.

სად არის გამოსაყოფი გზა? ვიდრე ამ კითხვაზე უპასუხებდეთ, საჭიროა იმ მიზეზების გარკვევა, რომლებმაც პროლეტარულ ხელოვნებას არგუნა ამ სიძველეს ვადალხავს.

3 4 მ ლ ბ ა რ უ ლ ი

მეივე საუკუნის სოციალური რაობა ირი ქვეყნის სამეცდრო-სასიციცხლო ბრძოლში შემოიხასა. ბრძოლის ეპოქა-კი იდეოლოგიის ყველა დარგიდან მოითხოვდა უტილიტარული სახეების გამოკვეთისა და, მათ შორის, არ თქმა უნდა, ხელოვნებაშიაც ჰაპობობა ის გამოსავალი ზეცნის ძიებას. ასეთ გეგმაზე ხელოვნებამ განიჭდა პროვამული ტენდენციურობა და თემატიკი წარჩეხში მიეცა მებრძოლ კლასის აღდგენის როლი, რითაც მან, აქ ვახლო ცვალებადობის დიდი ეპოქა და ჩვეულებ

3 0 მ ბ ა ხ ი მ³⁾

ანლო კადაქე

რიე მეციერებთან განმასხვავებელი ნიშნები დააშვავა. საკმაო სიძლიერით. ამ უკანასკნელში იდეოლოგიურად გაამიშვლია ის და ეპოქალური მოთხოვნის ბრძელები ამტყველებულმა ჩაჰლაბა ესთეტიკური ფორმები, რითაც ხელოვნება, როგორც ნორმატიული დისციპლინა საღი იდენია და ესთეტიკური ფორმის სინტეზის — დაიარღვა: შინაარსმა დიევანმა ფორმა, — ესთეტიკური იდეოლოგია შეიჭირა სოციალურმა იდეოლოგია.

კ. დღრთქიჯანიძე

უნდა ითქვას, რომ ბრძოლის ეპოქალური ორბიტოში ხელოვნების ასეთი ფერისცვალება ბუნებრივია: სოციალური საპირობანი ესთეტიკური იდეოლოგიის ყოველთვის მიგზნავს საეკიელური მომენტებისაგან და აყენებენ ახალ აუცილებლობას წისი იდეოლოგიურად გამოყენების. მაგრამ ხელოვნების მარტო იდეოლოგიური მომავლებია არაბუნებრივი და არამეცნიერული მისში, როცა ბრძოლის ხანა წყდება და საზოგადოებრივი ცხოვრება

მიმდინარეობს ნორმალური ტემპით. ასეთ დროს ხელოვნების მარტოოდენი გათვმატებულია მას სასიკვდილოდ დასჯილია, რადგან ბრძოლის ფარვატორში საბრძოლველად მორალური ხელშეწყობის ფსიქოლოგია-განცდა ეკუთვნის მებრძოლ მათს ფსიქოლოგიას, მათი განცდის ატობიბუტებს. მაგრამ როცა ბრძოლის მომენტებს ხაზი ეხებება, მასაც იცლება ბრძოლის სუთნა; ხოლო ბრძოლის ცეცხლით დაცეცლილ ხელოვნება კი ვერ აფერხვებს განათავსებულ ფუნქციონირებას ფსიქოლოგიას, პრაქტიკურ ხანას, რადგან ის შეიწირა და თან გაეყოლა ბრძოლის კულტმა მით, რომ საბრძოლველად (იდეოლოგიურად) მორთულმა-ფორმასთან ვთანასწორების მიზნით, ვერ შეძლო შინაარსისთვის მუხრუჭი მოვიკრა და გადაეხალა გონებრივი თუ ნაქონდაური მდგომარეობის ქარბი ხაზღვრებში, რომ თავის სიტყვისა და სახის სიმეტრიური დაფუძემბით შეეკმნა მთელი და მისი დანამიკა. ამიტომ ის, როგორც ხელოვნება, კდება:— შინაგანი უდისციპლინობა, ნაწილების უთანასწორობა და მისი არათანხმობითი მორჩილება მთელის ნებასთან, ზახს უჭირს მის ესთეტიკ-სინტეტიკური განვსკისიკენ. სწორედ აქ იწყება სათავე ფსიქიურ რეაქციას. რადგან ესთეტიკის სპეციალურ ლინდვადან აცდენილ ხელოვნება— დაშორებულ საზოგადოებას მიჯნავს სულის სიციცხლისაგან და იწყებს მათში ბიოლოგიური ტვიკილების შეგრძნობას.

ამით ჩვენი შევეცადეთ, მოკლეთ მაინც გაგვეჩვიშელება ის კრიტიკიონი, რომლითაც ხელოვნებას—ნაცვლად მსგებრნობის კვებისა, ბიოლოგიური ტვიკილების შეგრძნობამდე დასვლა შეუძლია. ხელოვნების ისტორიაში ხშირია მაგალითები ასეთი დასვლის, რასაც ახსნა-განმარტება ვამაფუძვლებთ ენაქის—პოლიტიკურ, ეკონომიურ და ეროვნული საშობის არეში უნდა მოემდნოს.

წარსული ათი წელი, ჩვენი და კრძობად რუსეთის ხელოვნების ისტორიაში უთუოდ აღნიშნავდა ამ კრიზისს, და აღნიშნულ საშიშროებას წინაშე დგამდაც, რუსეთში ხელოვნება ეკვალსაბურ ბრძოლის იარაღს, და თითქმის 7—8 წლის მანძილზე ის შეეწირა ავტარციას, პრაპავანდას: პროლეტარიატის ინტერესებმა— პროლეტარული პოეტიკა ტრიბუნად და სისხლის წვიმების მომენტში ირატო-

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

ილიხა არიბათილი

ქართული ოპერა

(„თამარ ცბიერი“-ს დადგმის გამო)

ვერ არავინ იცის, ხოლო ოპერა ანუ მისი მაგარი გვექმნდა რამ თუ არა, ბუნებრივად ირატობს რომ ჩვენი შორეულ წარსულთან მოგვევადამ, ამაში ეჭვი არავის აღუქვია.

ამის ცხადყოფილია ჩვენი სასულიერო ნიარის საგალობლები და სხვადასხვა რთული ხალხური სიმღერა-პანგები, უძველეს დროიდან ერთი შენახული. ეს რომ ასე არ იყოს, ჩვენი ოპერა თითქმის არაიასგან ასე მალე ვერ აიფურქნებოდა, ეკადენ თავისუფალი, ორიგინალური ვერ შეიქმნებოდა.

მოდის საბალახალი გუნდი კომპოზიტორთა, მომღერალთა, სარეჟისტრო და საგუნდო ძალა.

დღი ხანი არ გავა, ჩვენი ოპერა სულიად საკუთარი რეპერტუარით და საკუთარი ძალებით არა მხოლოდ ჩრდილოეთის, — დასავლეთისა და აღმოსავლეთისკ ბევრს ახალს და ამამაღლებულს აუწყებს.

ამას გათვთვნიებს არა ყინა მამულიშვილიური თვითგანდღების სურვილი, არამედ ცხოვრების სინამდვილე: ის, რაც ჩვენს თვალწინ უკვე მოხდა ანუ კოველ დღე ჰხდება.

მაგრამ ოცი-ოცდა ათი წლის წინად საკუთარ ოპერაზე ლაპარაკ ბევრ ქართველს სიკაცედ მიანდა. მიუხედავად ამისა, ჩვენმა ეროვნულმა თავგამოდებულმა „გუნდმა“, რომელთაც ერთი განაუთული შრომალოერი მუსიკის ტიბილი პანგები შეჭკობის, ანუთ მარგალიტი ობო-

რული მჭკმეტყველობით მოითხოვა მისგან პროლეტარული კოლექტივისმის აპოლოგეტობა. ასეთ ტენდენციურ განწყობილებაში მყოფი პროლეტარული პოეტიკა მთლიანად უნდა დანდობიდა ვინების ზეხს, მის კარხას, — რასაც ბუნებრივად მოსდევდა იმ გრძობად ქვეყნობიერ ატრიბუტების მისუსტება, რომელიც სპეციფიურა საბრძოლველ ხელოვნებისათვის, როგორც ირატკიონალურ შემეცნებისათვის. ეს კი საკმაო იყო ესთეტიკური უმუსლიკის დაფუძემბის და პროლეტარული ხელოვნებას ესთეტიკ-მხატვრული სისუსტის დაფუძნით შემოვიკება: შინაარსმა შესკამა ფორმა- და პრაქტიკის რეგრესივმა პროლეტარული ხელოვნება დროებით გამიჯნა მხატვრულ გამართლებისგან. მაგრამ ეს იყო დროული კრიზისი და თან აუცილებელიც გამანადგურებელ უკიდურესობიდან თავის დასაწყვეს. ბრძოლის იერიშების მოგერიების შემდეგ, პროლეტარულმა ესთეტიკამ ძიების ცენტრიდან შინაარსიდან ფორმაში გადაიტანა. და ამჟამად ევოლუციური სულგრძელობით იწყებს ფორმა - შინაარსის გათანასწორების ფაქტს. ამ შხრი პროლეტარულმა ხელოვნებამ მოკვცა მიღწევების კლასიკური განსახება; მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ პროლეტარული ხელოვნება თანდათანობით ითვისებს ესთეტიკ-მხატვრული გამართლების უფლებებს, მას მინცდილი დაბრკოლებანი ელობებან წინ და უახლოდება საშიშროებას. ამ სირთულის უპიტიკო ზოგიერთთა იდეოლოგიის ქერქით შემოქართული გემოვნება, რომლებიც მარტო ვინების სინამდვილას ესთეტიკური მწერავლებს მიგნებს. ლაპარაკი ზოგიერთ პროლეტარულ ესთეტიკ-თეორეტიკებზე, რომლებიც რატკიონალური იდეოლოგიის სალორში გაეარჯიშებით მიემგზავრებან პროლეტარულ ხელოვნების ესთეტიკურ ჩამოყალიბებისკენ, რაც, ფაქტურად, სინამდვილას უყავს სხვის იდეოლოგიის ციხისთვის; — პროლეტარული ლიტერატურის განვითარების დღევანდელი სხე მით არის საუფრადლემო და მნიშვნელოვანი, რომ ის იდეოლოგიურად გარკვეული და მტკიცე, ლიტერატურულად ჩამოყალიბება გავლის პროცესში, ორენახიურად მთლიანი არის (-) აქამარა დანდობა არის „იდეოლოგიურ გარკვევისათან, სიმტკიცესთან“ და საერთოდ, რატკიონალურ მომენტებთან, და აქ არის შიშიც.

ლი, ხელოვნული საგამგნებმა და იგი არა მხოლოდ თავისათან— უტყველთაც გააცნეს, რომლითაც, ვითომდა დასამარხად ანდრძ-ავებო, ხალხს განახლებულ სიციცხლისაკენ შემოებურუნეს პირი.

ამ პირველ „გიქ“ რაინდთა სახელები ყველა ქართველმა იცის.

ამ ვადად ვეხებით ერთს მათგანს— კომპოზიტორ მელიტონ ბალანჩივაძეს, რომელმაც სამშობლო მუსიკის საკმეს გასული საუკუნის 70-80-იან წლებში მოკვიდა ხელი და 1897 წ. უკვე ეროვნული ოპერის პირველი ნიმუში ვეჩივნა. ეს ოპერა გახლავთ „თამარ ცბიერი“, დრამატ. ოპერა აკვი წერეთლისა.

მის ორგულე ვეკერი კვიმატე და ასინდა, ოპერის დაწერილის თითქო დასასრული არ უჩანდა, მაგრამ ოპერა, 4 მოქმედებათ, ამას წინად ხელოვნათა თანამდგირებით წარმოდანინეს კიდც და მკოდნე პირთა მოწმობით სწორად ამაზნა ხელდამოქილი: „ერთი მყადეს და შენისათან“.

მელიტონ ბალანჩივაძემ 1870 წ. გაბრიელ ე. ვუნდენში (ქუთაისი) დაიწყო ვალკოა, 1880 წ. ტეფ. სახანინო თეატრის საოპერო გუნდში მუშაობდა, იმეფ წელს მიწვიეს ექსარხოსის გუნდის ოლტარის თანამდგირ, რომლის ხელმძღვანელობითაც შესწავლა ელემენტარული თეორია მუსიკისა. პირველი კურსი ვაგროინისა და პირველდწყებითი ეოლო (სკრიპკა). 1882 წ. ნოტებზე გა-

კომ. მ. ბალანჩივაძის ქართული ეროვნული გუნდი დორპატში 1898 წ.

დლო ქართული ეროვნული სიმღერები^{*)}. 1883 წ. შეადგინა პირველი ქართული გუნდი ექსპარსის მალობელთაგან და იმავე წლის მარტის 13-ს თვის მიერ გადაღებული სიმღერები შესარულა ყოფილ აზრუნისეულ თეატრში (მწინდელი ახალი კლუბი), 1886-88 წ.წ. ტუ. სახანო ოპერის თეატრში მეთრე ხარისხის როლებს ასრულებდა, იმავე დროს ლალი აღნიაშვილის გუნდს ჰლოტარობდა. ამ ხანებში ნოუებზე გადილო ქართული რომანსები, დამოუკიდებელი ჰანგებით, რომელმაც საძირკველი ჩაუყარა მუსიკალურ შემოქმედების ამ დარგს. ამას გარდა დასწერა ქართული სიმღერებიდან პოპული საკრებზე. 1889-95 წ.წ. სწავლობდა პეტერბურგის კონსერვატორიაში მუსიკის თეორიას და სიმღერის სპეციალურ კლასში პროფ. რომსკო-კორსაკოვთან. 1892 წ.

*) აქ და ქვემოთ ხსენებულ ნაწარმოებთა სია შემდეგ ნომერში დაიბეჭდება.

ი. ზაბარაშვილი

ტფ. სამუსიკო სასწავლებლის დამაარსებელი

(ბ. ი. სავანელის გარდაცვალების 35 წ. შესრულების გამო)

ჩენი მუსიკის დასაბამი შორეულ წარსულშია. საუკუნეთა განმავლობაში ყოველი ქართული გარემოებათა გამოძახისა და ბუნების მრავალფერადობის გამოა-სიმღერით აქანდაკება.

სულით იხეწებოდა, მალღებოდა, ძლიერდებოდა — განიდადებულ უბედურებათა მინიღებ ახალ-ახალ ძალას ჰპოებდა. მუსიკა იყო მისი სულიერ ტკივილთა დამამუშეებელი, სევდიანქულობის გამომხილი.

მე-19-ე საუკუნეში მუსიკის ავი ამინდი დაუღდა. საკირო იყო მისი აღორძინების დამწყები. და ასეთიც გამოჩნდა — ხარლამაზე იენანეს ძე სავანელი, რომელმაც ვასული საუკუნის სამოცდა-ათინ წლებში ტფ. მუსიკალურ სასწავლებელს საძირკველი ჩაუყარა: მშობლიურ ჰანგთა მფროეებს შეუღდა და სამუსიკო აკადემი დასდგა.

მგრამ უწყალო დროის მეოხებით ბ. ი. სავანელის თაონობა-საქმიანობა სხემ დაიჩმა და მის მიზანსაც გვიწეუტვალა. მხოლოდ ერთადერთმა მისმა პირველმა მამოწაფარმა ზ. ჩხიკავამ მოიგინა ბ. სავანელის დეაქი (ჟ. და ც^ა 1914 წ. № 19), შემდეგ უფრო მეტის საბუთებით დაიხასიათა დამსახურებულმა კომპოზიტორმა ბ. ი. იოლიტოვ-ივანოვმა (Заряя Востока 1925 წ. № 810), ხილო ახლაბან კომ. დ. არაყივილომა.

უკვე 35 წ. შესრულდა რაც მუსიკის ეს ნამგდარი მოღვაწე გარდაიცვალა. მამ მოკლეუ აღვადგინოთ სხემ მისი. ბ. ი. სავანელი მუსიკალურ და ლიტერატურულ ოუბანის წყროა, მისი მამა დეკანოზი, კეთილშობილთა სასწავლებელში აღზრდილი, ქართული სიმღერა-გალობლის დიდი მოყვარული და მეკლნე იყო; ძმა აღექსანდო — „ქისკარ“ — ის და „იყერია-ს“ თანამშრომელი, მწერლობისთვის ძველის

კახეთში ნოტებზე გადილო სხედასხვა ხალხური სიღერა. 1893 წ. დასწერა რომანსები. 1895 წ. იანერის 7 პეტერბურგის (აწ ლენინგრადის) საკრედიტო საზ-ის დარბაზში გამართა I ქართული კონცერტი თავის ნაწარმოებთა. ამავე წელს სეანეთში ნოტებზე გადილო სეანური ხალხური სიმღერები. 1897 წ. დაიწყო ოპერა „თამარი-ცხერი“ (იმავე წლის 22 ქრისტმ. პეტერბურგის საკეთილშობილო დარბაზში დასდგეს ერთი მოქმედება, აწ მესამე). მეღ. ბალანჩივაძის ხელმძღვანელობით პირველი ქართული კონცერტები გამართა (პეტერბურგს გარდა): 1893 წ. ხარკოს, 1897 წ. მოსკოვს, 1898 წ. დორპატს, კიეგსა და ოდესას, 1899 წ. ვარშავას, 1901 წ. რიგას. სწერდა წერილებსაც ქართული მუსიკის შესახებ. მისი ოპერა „თამარ ცხერი“ აპრილის 6-ს დაიდგმის სიაშვერო თეატრში. ამითი ქართული საოპერო ხელოვნების ისტორიის ახალი კამაღნი იწყრება.

ქ. ოდესაში I ქართული საღამო 1899 წ. მ. ბალანჩივაძის ხელმძღვან.

მთავრობის მიერ დასჯილი, მეორე ძმა — ვასილი — რუსეთის სტუდენტობის პირველ აჯანყებაში მონაწილეობისათვის გამოირიბული, შიმდეღმ ცნობილი პედაგოგი, დისწული ივანე რაკიშვილი — ქართ. გიმნაზიის მასწავლებელ-აღმზრდელი. მისივე ნათესავი ალიტერატორ მთარგმნელი ივანე მაქავარიანი. ბ. სავანელი დაბ. 1845 წელს თებერ. 2. ქ. დუშეთს. პეტერბურგში უნივერსიტეტში სწავლის დროს მე-60-ე წლებში მოწინავე სტუდენტობის წევრი ი სავანელმაც

ბ. ი. სავანელი (1845—90)

გაიზიარა: არალევალურ წრეებში მონაწილეობისა და წითელ ხალათის ტარებისათვის უნივერსიტეტშიან გამოირიბული პეტრე-პავლეს ციხეში ჩაყვს. ციხიდან გამოსვლის შემდეგ პეტერბურგის პირველი სამუსიკო კონსერვა-

ტორია (პროფ. რიჩის კლასი, ა. გ. რუბინშტეინისა და ნ. ზ. ზარემბას მოწაფე) პ. ი. ჩაიკოვსკისთან ერთად პირველ მოწაფედ დამთავრა (ბარიტონი). მამის სიკვდილის გამო ტულისის გამოწვეულმა სახელმწიფო ბანკში დაიწყო სამსახური.

ამ დროს ტულისში სამუსიკო საქმე დაბალ საფეხურზე იდგა: იტალიურ ოპერის გარდა მხოლოდ ორი საკრავი თუ მოიპოვებოდა, ისიც უცხოელთათვის. ხ. სავანელმა შეადგინა მკაცრულთა გუნდი და 1874 წ. აპრილის 24 გამათა პირველი კონცერტი. (ეს თარიღი მიღებულია ტუ. სამუსიკო სასწავლებლის დაარსების დასაბამად). გუნდის მუშაობას მედივიე ხასიათი მიეცა. მალე მას მიეზღვნენ ე. შ. აღიხანოვი და ა. თ. მიხანდარი. გუნდის კლას მოუმზატა ვიოლისის (სკრიპკის), სოლო-ლეღის და თეორიის სავნების კლასები, რითაც საპირველად ჩაუყარა ტუმბარტო მუსიკალურ განათლების. ამას მოჰყვა სათანადო წესდების შედგენა: შემდეგ სკოლის გახსნა, რომლისგანაც წარმოიშვა აწინდელი სახელმწიფო კონსერვატორია.

სავნელი დიდის ყურადღებით ექცეოდა ქართულ ეროვნულ ძეგლთა, განსაკუთრებით ხალხურ სამუსიკო შემოქმედების დაცვას: მისი წყალობით გამოვიდა პირველი ქართული სიმღერების კრებული, დ. ერისთავის მიერ გადაღებული, მ. მ. იბოლტოვ-ივანოვის სიმღერები — (ყურ. „АРХИВ“ 1895 წ.), ამავე დროს ზრუნვედა ქართული ეროვნული ოპერის შექმნისათვის: ივ. მაჩაბელს „ვეფ-ტყ.“

გარდააკეთებინა, რომლის მუსიკაც შემდეგში გამოც. მ. მ. ივ. ივანოვმა დაწერა. სამუსიკო კონცერტების კერძო-ლეგით ვატაკებული მოწაფეებს უფასოდ ასწავლიდა, ზოგიერთ მათგანს ნივთიერადაც ეხმარებოდა. სამშობლო ქვეყნის დაწინაურებისათვის არას ჰზოვავდა: ნშირად მასთან ირიბიერიდებოდა იმ დროის მოწინავე პირის (აკაკი, ილია, ნიკო ცხედრძე, ივ. მაჩაბელი და სხვ.) საქვეყნო საქმეებზე საზრუნავად. როგორც აღმამინ —სტეპაკი იყო, უხვგარო და გულთვითი, როგორც მოხელე — მუსიკალური და პირდაპირი: საადგილობლო მანკში აღმოაჩინა დიდი ბოროტმოქმედება (ბანკში თურმე არ-ყოფილ მამულზეც ავირვებდნენ), რის გამო მტრებმა ვითომ-და წარმატების სახით პეტერბურგს ვიდაყვენიეს, სადაც გარდაიცვალა 1890 წ. 1) ავისტოს 20 და იქვე დაიკრძალა ვოლკოვის სასაფლაოზე.

ხელონაწერად დარჩა ლექციები მუსიკის თეორიის შესახებ, რომელიც მისმა ქერეზმა ევკატერინემ (გაბ. იოსელიანის ასულმა) ტუ. კონსერვატორიის კათ. რექტორის კომ. მ. მ. ივ. ივანოვს გადასცა, ხოლო კომ. მ. მ. ივ. ივანოვს, მოსკოვს წაუღია იქაურ კონსერვატორიაში გადასაცემად.

ნუ თუ აქ პატრონი ალა? გამოუნდა? სპირაო სათუთი ყურადღებით და სიყვარულით მოეგებრათ იმ ადამიანს ნაშრომ-ნაღვაწს, რომელმაც სიყვარულისა და სათუთობის ხელოვნების (მუსიკის) აკვანი დადგირწია.

პრ. ნათბამ

პ ი რ ი მ ზ ი ს კ ე ნ

მოძქმედება მოოსმა*)

სურათი პირველი

(შთა. ფერდობზე ტყე, გარშემო ხშირი ბაღები და ყვეილები. შორიდან მოსანს თოვლიანი მწვერვალი. მის გვერდით დიდი კლდეა თითქმის განჯე ჩამონარეული).

- ხმ.** (ზემიდან) აქეთ, აქეთ ააპუ!
- ხმ.** (ქვემოდან) ააუუ! მოვდივარო, მოვდივარო, ააპუუუ!
- ხმ.** (ზემიდან) მარჯვნივ წამოდიო, მარჯვნივ, მარცხნივ დიდი ღრანტეა, არ გადაიჩივებო!
- ხმ.** (ქვემოდან) მოოვდივარო! ააპუუ!

(ხალხი ხელხელა გროვდება. ახალგაზრობა წყვილ-წყვილი შემოდის ქალ-ვაგი ერთად).

პირველი წყვილი ქალი. აბა, სიკოცხლე აქ არის, აი! ვაგი. სიკოცხლე და სიყვარული.

ქალი. სიკოცხლე და სიტყობება.

მეორე წყვილი: ქალი. დავიღდათ აქ პარავი და ვიცხოვროთ ფრინველებსავით უზრუნველად.

ვაგი. ვიცხოვროთ უზრუნველად და დავსტკბეთ ბედნიერებით.

ქალი. დავსტკბეთ მესურობებით. (ზემილის რამდენიმე წყვილი და რამდენიმე ქალი ცალ-ცალკე).

პირველი ქალი (ყვავილებით ხელში). ხელები დამაწყდა ყვავილების კრებით. (მოუხსლოვდება მეორეს, რომელსაც ყვავილების გვირგვინი დაუწნავს) აბა უყურე რა მშვენიერი ხარობიზია, მე არ მეგონა თუ შთაშო ამისთანა მშვენიერი ხარობი იქნებოდა. (ჩაახუდადს მეორის ყვავილებს) შენცა გაქვს ხარობიზი... ჰჰჰჰ! ისამანი!.. სადა ნახე ისამანი? რა ღამეზია, რა ღამეზი!

მეორე ქალი. (თავმოშორებით) მე გვირგვინი დავწან. (მნიშვნელოვანი ლილიო).

პირველი ქალი. დიდადი თავზე (გადგება განზე და შეხუდავს) რა მშვენიერად მოვიხუდავ!

მეორე ქალი. (ისევ იმ ლილიოთ) მე ჩემთვის არ მიწდა.

პირველი. მანუ ვისთვის ვინდა?

მეორე ქალი (წამოყოფილებდა). რკინის კაცს უწდა დავადა თავზე, როგორც ჩვენს წინაპრებს.

ფრიდლი. (მოლაპარაკეთ მოუხსლოვდება) ჰო, ჰო, რკინის კაცს გვირგვინი, გვირგვინი. უშეველად, უშეველად. კიდევ დასწანით. აბა, ქალუბო, დასწანით გვირგვინებით და. რომელიც უკეთესი იქნება, ჩვენს წინამძღოლს დავადათ თავზე.

(შემოვა კიდევ ორი ქალი).

მესამე ქალი. მე თიავული შეყვარი.

მეოთხე. (თავმოშორებით და დარცხვენით). მეც გვირგვინი დავსწანო.

(შორიდან მოსანს და მერმე სცნება შემოვა რკინის კაცი, რომელიც მოდის შუბის ბჯვით ამაყად, თავი მაღალ უჭირავს, აქეთ-იქით არ იხედება, თითქმის ვერცკი აშჩნევს ვისმაც).

ჩუროული ნახზნი: 1. მოდის, მოდის! 2. რა ამაყია! 3. რა მძლეობია! 4. რა მედიღობია.

(რკინის კაცი შედგება და მოზრუნდება, რომ სულ მოითქვას. მოშორებით მიჯრძალებით სდგას იასამანი. შემოვა მოხუცი და რამდენიმე ხანში შესულნი კაცი).

მოხუცი. ჩემ პატარა ბიჭობაში აქ ვერეკებოდი ხოლმე საქონელს ვასასუქებოდა.

პირველი გლეხი. ნიადაგი როგორია? პური მოვა ნეტა აქ?

მოხუცი. ნიადაგი ხელუხლებელია. პური თუ არა, ქერი მოვა?

მეორე გლეხი. მანამ მოსავალს მოვიყვანთ რითი უნდა ვიჩინოთ თავი?

მოხუცი. მარტო პანტა და ბალახეულობა გამოგვეკვეთავს ახალ მოსავლამდის. სენტრი და არჯაკელი აუარებელია.

ორივე გლეხი. მაშ აქ დავსახლდეთ, სადაო მივდივართ?

დანარჩენნი (რომელიც გარს შემოიკრტუნენ). დავსახლდეთ, დავსახლდეთ. მარტო ფრინველის და ნადირის ხორცი ვეკუროვ საჭმელად. (რკინის კაცი შეჭრებდა და მოლაპარაკებულთა იხედება.— მოხუცს) აბა, გვიჩიო, როგორ ვავინაწყოთ მიწა. ვინ სად დასახლდეს, ვინ რა ადგილი აიღოს.

მოხუცი. მამასახლისო უნდა ავიჩინოთ, ბიჭო, ისე როგორ იქნება?

1) და არა 1900 წ., როგორც კომ. მ. მ. ივ. ივანოვს შედო-მით აქვს ნახევნები თავის წერბოში („Архив В. 4“ 1925 წ. № 810).
*) დასასრული იხ. იბ. და ც.პ. № 13, 14 და 15.

რამდენიმე გლეხი. მამასახლისი არა ხარ, მაშ რა ხარ, ყველაზე უფროსი შენა ხარ და გამოცდილი.
რკინის კაცი (ჩუმაღ არის და სახეზე მეტი და მეტი ყურადღება ესატყება).

ფრიდონი. მამასახლისად რკინის კაცი უნდა ავირჩიო, იმაზე უკეთესი ვინ გვეუბლება. (ყველა ხმა ძალად) ხალხი და ჯამააიზონო, რკინის კაცს ჩვენ მამასახლისად ვირჩევთ. იმან გვიპატრონოს, იმან დაგვარავს და ქუთა ვეცაწყავალს.

ყველანი. რკინის კაცი იყოს, იყოს, იყოს!
მხები (ხალხში): **პირველი.** ეს ახნაურები რომ ყველგან სუფრის თავს უნდა წამოსხდნენ!

მეორე დეე, იტყუელოს, სანამ სადმე კისერს არ წაიმტრეკვს, შენ რა გენაღვლებ?

პირველი კალი. (გვირგვინით ხელში მიუახლოვდება რკინის კაცს). როგორც ჩვენ ბელადს ხალხი მამასახლისად გ'რჩევს და ამის ნიშნად თავზე ჩემი ხელით დანწეული გვირგვინი უნდა დავადგათ.

(მიუახლოვდება მეორე კალიც, მაგრამ რკინის კაცი ხმაოდ უღებოვლო ხელით იშორებს გვირგვინს).

ხალხი. იყავ ჩვენ მამასახლისად, იყავ! შენზე უკეთესი ვინ გვეუბლება? შენ დაკვიხსენ და შენვე მოგვიარე! იყავ ჩვენ ბატონი და მმრძანებელი. იყავ ჩვენ ბატონი და პატრონი.

რკინის კაცი. (ხელით აწივებს, გაწეშიდითო. ხალხი გაჩუმდება). ხალხო! ჩვენ ვერ ჩვენი მიზნისათვის არ მივკვიხვითა. ვერ შორს არის პირობე, რომლის სახეც უნდა დადებინათ. ვერ შორს არის ის ნაკადული, რომელიც გასწუმებს ჩვენს გარშემო დამწყაებულ ნიადაგს ძველ ბაყაყებით სავსეს. მოვიეთ ცოტა კიდევ ძალ-ღონე და წაიღეთ იქ... (შუბს გაიშვინებს შეწვერავლისაყენ) იქ გვევლის ჩვენ საუკუნო ბედნიერება.

(ხალხი გარბინებული დღვას, თითქოს იმედ-გაცრუებული. დროვამო შევითი ერთმანეთს უტყვიანს გოაცებულნი და ჩუმქუმაღ რაიაცას ეუბნებიან).

რკინის კაცი. მომკეთ, ვისაც გული გერჯით დიდი საქმისათვის! (ვატრიალდება)

(ხალხ ადგილიდან არ იძვრის. ცოტა ხანს უკან მხოლოდ ისაშამა ნელის ნაბიჯით გასწევს რკინის კაცი-საკენ. ფერიბი ვერ ყოყმანით ხან რკინის კაცის კვალს უტყვიან, ხან ხალხს. ბოლოს ახლო-მახლო ტყეში მიიბნალებიან).

პირველი გლეხი. დავრჩით ისე უწინამძღოლოთ.

მეორე. წინამძღოლებს მე ვიცი ჩვენში კი ვერ ვიშვით.

მესამე. ვგ რა წინამძღოლია მევე? ვერა ხედევ კაცი შერყეული!

მხები. შერყეულია. შერყეულია. შერყეულია.

მეორე ხმა. მე დიდი ხანია ვატყობ, რომ შერყეულია.

მესამე ხმა. შერყეულია და ემნად არასად არ გადიჩეხოს.

მეოთხე ხმა. თუ გადიჩეხა, მე ვიცი ქვეყანა არ დაილუპოს.

ფრიდონი. განა არა, მეც მიყვარდა, მაგრამ ველარა ვეთქვი რა. შერყეულია, ნამდვილად შერყეულია.

ყველა ერთად. (მოხუცს) შენ იყავ ჩვენი მამასახლისი, შენ გავიწყობილო მიწა. ამდამდელ დამეს კი ისე გავავატარებთ, არა ვვიმარცხს, თბლა. ხვალ კი ხალხი ააშუშავიე. (შებინდება. ხალხი დაიშვება ნელ-ნელა. ბალახზე წამოწევიან, ზოგი კალ-კალქე, ზოგნი ვაგუფებად და ზოგი წყილო-წყილად. ბინდი ხშირდება. საღამოს ცის-კარი აინთება. აქა-იქ ციციანთელები ფრინავენ, ფერიბი გამომდენ ტყიან).

სუმბული. (მღერის) ლამე გრძნეული სიყვარულისა, თავისუფლება ლალი გულისა; აღუშფოთაფლი ბედნიერება; ლამე გრძნეული სიყვარულისა.

ჯამაანა. თავს დახაზარის მიწის ლალ შვილს მოციმიქიმე ვარსკვლავთ გუნდნი; მთის კოკონი ანთებულა, გათფანტა ლამის ბუნდი. (ყველანი მთისაკენ მიიხედვენ)

მხები: პირველი. ეს ხომ არ არის პირობე? მეორე. პირობე გამოჩნდა. პირობე! ყველანი. პირობე, პირობე!

(წამოდგებიან და საღამოს ციკრისაკენ იყურებიან. ფერიბი (ცეკვას მართავენ და მღერიან).

თავს დახაზარის მიწის ლალ შვილს მოციმიქიმე ვარსკვლავთ გუნდნი; მთის კოკონი ანთებულა, გათფანტა ლამის ბუნდი.

(აქა-იქ მთის ვგუფებში სიმღერის ნაწყვეტები): ლამე გრძნეული სიყვარულისა, თავისუფლება ლალი გულისა. (ხალხი ისევ ციკრას უტყვიან).

(შემოვა ბავშვების გუნდი. ისენი უფროსებს გარს მოეხვევიან, კალთებზე ხელებს სქიდებენ მათ და გარშემო ურიაშვით დარბაზობენ).

პირველი ბავშვი. ეს არის პირობე? **მეორე.** აბა, სად არის პირობე? **მესამე.** მაყენეთ პირობე. **მეოთხე.** ანთებენ ხელში, პირობე დამანახე. (ამას ერთად, არეუ-დარევით ამბობენ. შემდეგ სათითაოდ ხტუნვას დაიწყებენ. ისმის მათი ურიაშული: „პირობე, პირობე!“ ერთი ბავშვთაგანი ხტუნაობით დაიძვრება).

პირველი ბავშვი. პირო პირი მზისაო, ყანა ყულამდისაო, ია კოკამდისაო, ვარდი წულამდისაო!

(დანარჩენნი მას მიჰმაძვან და ისმის სიმღერა): პირო პირი მზისაო, ყანა ყულამდისაო, ია კოკამდისაო, ვარდი წულამდისაო!

(თანდათან ხტუნაობა სიმღერისთან შეწყობილ რით-მიულ ცეკვად გადაიქცევა. ცეკვით ნელ-ნელა სცენიდან გავლენ: პაუზა. ხალხი, თითქოს გარბინებული ისევ ცის-კოისკენ იქივრება)

ნარგია. ისაშამა კი აქ არა გვაყავს ამ ბედნიერების ჟამს...

სუმბული. ისაშამა მოგვშორდა... ისაშამა მიგვატოვა...

ჯამაანა. ისაშამა ცას დაეძებს.

ნარგია. დამ მით უფრო ძვირფასია ისაშამა.

სუმბული. და მით უფრო საყვარელია ისაშამა.

ნარგია. ვერ მიახწევს ცას და ისევ უკან დავგიბრუნდება ისაშამა.

(ხალხი ნელ-ნელა მწყობრ სიმღერას დაიწყებს. ვერ მძიმედ და წანარად. მერე სიმღერა თანდათან გაძლიერდება).

პირობეზე, ჩვეოა იმედო, ჩვენში მზეო და მთავრო! მიიხსენ შვი პირბადე, გლახ-გული გავიხარეო!

ძალა მიეცი ჩვენს მავას, ფოლილი მოეღვარეო, ძმობა, ერთობა გვასწავლეო, მშრომელ კაცს დაეხმარეო.

(სიმღერის დროს ფარდა ნელ-ნელა ეშვება)

სუკათი მომრამ

(მთის ძირი, ბალახით და ტყით დაფარული. ბინდი ეფინება მიწას. შემოღობს რკინის კაცი და მთას მიადგება. შედგება და რამად ამოიხენეს, შუბლიდან იფლს მოიწმენდს. პაუზა. მიიხედ-მოიხედვას, თითქოს ვისმეს ეძებოს).

რკინის კაცი. მთის ძირს მივადედი და მწვერვალი დაიშალა... ჩამბუნდა... პირობე თითქოს შემპლბოთა. (შემოვა ისაშამა და შორი-ახლოს სდგას. რკინის კაცი შენიშნავს მას). დავიღალე... ძნელი ყოფილა მარტობა.

ისაშამა. (აქანკალბული ხნით) მარტო ხარ, მე შენთან ვარ.

რკინის კაცი. (თითქოს ვერ გაიგონა) საქმე კი მძიმეა გასაკეთებელი. (ქვაზე ჩამოჯდება, რკინის ქულს მოიხდის და ბალახზე დასდებს) პირიშე დაიბაღა... (ცისკრის შუქი მიიწვ ალწვედს ამ მივარდნილ უთხებს (პაუზა) უჰ, როგორ დავიღალე. (მოიხედავს და ჩაიცივებით უქაქურის ისამანს, თითქოს ახალი რაზე შეაზინა მასში) დავიღალე... დავიღალე... იქ კი... (ხელს ქვევითვე გაიშვივს) უფუფუნია: არ იციან, თუ რა არის ნამდვილი თვისი თვალუღბა. ლუკმა პურზე ზოუნვაში ჩავლულთ არა აქვთ თვისი მკვლავის იმედი.

ისამანა. ჩვენ რომ დავიწყებთ საქმეს, იქნება მაშინ გაბედონ აქ ამოსვლა, იწამონ შენი საქმე.

რკინის კაცი. არა, ტყუილი იმედია. ისინი უმწყემსოდ ექვრას ვაგაბედებენ. ყოველი ახალი საქმე მათ თრთოლასა მჭკვრის.

ისამანა. (კანკალებს სიცივისაგან დაიშმუშუნება) ჩვენ დავიწყეთ საქმე... ჩამოვინჯიროთ მთა, დავახევეთ ნაკადული... ის ტბა მთად ვასწწწებს ქობს...

რკინის კაცი. (ისამანას გაცვივრებით შეჰკურებს. თითქოს გაბრუნებიდან გამოვლით მიიხედ-მოიხედავს) ღა კივი სიო ჰგორავს ყინულიან მთიდან! ღამე რუთის დასდებს, უნდა მანამდის ავასწროთ მწვერვალს. (პაუზა) უჰ, რა დავიღალე!

ისამანა. (ღიბუხოვდება) დაისვენე კოტხანს... წაიშოქე, თავი ჩემ მუხლებზე დადე. სიღრუხი გეტყვია, რომელსაც დედაჩემი მუხებშიცა ხოლმე, დაეასვენებდი და მეცე აღმარის შევლავებე.

რკინის კაცი. (აოგზნებული). რატომ ვერ შეგამჩნიე აქამდის? შენ ხომ სულ ჩემთან იჯავი! შენი თვალის შუქი სულ მიმად ჩემს გარშემო ტრიალებდა, ის მანახებდა... ის ამძლედა ძალს. ის მიზათებდა ზნულს. მე ვგრნობდი ახას, მაგრამ კი ვერ გზედავდი. (პაუზა) დავიღალე. (უსუსტად) უჰ, დავიღალე!

(იასამანა ჩამოჯდება, რკინის კაცი იმის ფეხითი დასამწვება და თავს იმის მუხლებზე დადებს).

ისამანა (მღერის) მოისვენე, მშვრალი, მშლაკია მაჯა შენი, მაგრამ უფრო მშლაკია, ცის და ქვეყნის ნაშენი, ვით ყველის ფურცელი, მთავითქებით ის ზღაპრი, მოვევლებით გარს მუხსა, გარსკვალავებს ციავ ცაში, მოლოვლივე ვთარი შთანთქაქს მის სურნელებს,

მიწას გარს მოვევლება, მიღწევს უკუდავებას.

(რკინის კაცი უცებ ფეხზე წამოიბრტყა).
რკინის კაცი. ვა რა სთქვი? რა სთქვი ევა?... რად დამაძინე... დავიგინდა. ჩქარა, ჩქარა!
(ამდროს ქვევლიდან ყურღ სიმის სიმღერა).

პირიშევე, ჩვენი იმედო, ჩვენი მზეო და მთავარო, მოხსენს შავი პირბადე, გლახ-გული გავგახბარო.

(ორივენი სიმღერას გატვრენილი ყურის უფლებენ).

რკინის კაცი. (პატარა ხანს უკან) პირიშევე უმღეროან. საღამოს ცისკარს ჰხედავენ და პირიშევე ჰვინაიათ... საწყულები... (პაუზა). უცხად თითქოს ელვამ გავრბინა ტანშიო) პირიშევე, პირიშევე! ისამან, შენა ხარ პირიშევე! შენა ხარ პირიშევე და მე კი აქამდის არ ვიცილე. შენა ხარ პირიშევე, აღი მთაზე, ეჩვენე ხალხს, დანახვე შენი პირი, ისამან! პირიშევე!

ისამანა. (მოდის. შესდგება და წაატორტმანდება. რკინის კაცი ხელს მოხვევს და შეიკავებს). ძალა გამოიშლია მეცა, დავსუსტდი (კანკალებს) მეტად ცივი ქარი ჰქრის საყინულიდან... ჩემი ყვავილი გაიყინა... დასქანა.

რკინის კაცი. (მოხევევა, თითქოს უნდა გაითბოსო) აღი, აღი, ისამან, ამ მთაზე, ეჩვენე ხალხს... გცივა! ვაგათობო... (ერთ წუთის შედგება და კლდეს შეხედავს) ამ კლდეს ჩამოვწვრე და ცივ ქარს შევაყენებ. ეხლავე.

(უცებ მოიხსნის წყლიან რკინის წვრიაქს, ცეცხმა კლდის ძირს და რამდენჯერმე დაჰქრავს. კლდის წვერიდან ცეცხა ქვევით და ისმის მათი ჩხაილი. პერე უცებ დაიქუხებს და მთა ჩამოიხრევა. დადგება კორიატელი. ამ კორიატელში ისამანა და რკინის კაცი შეგორებიან, ჩამონგრეული მათის მიერ წაყვლინონი. გრძალი ერთ ხანს ისმის, ბერე ნელ-ნელა მიწყნარდება. სიზმე).

ისმის ქვევიდან ყვირი. კლდე ჩამოიხრავა, კლდე ჩამოიხრავა! პირიშევის მტრები დაილუნუნენ! ვაჰა, ვაჰა!

სიმღერა. პირიშევე, ჩვენი იმედო, ჩვენი მზეო და მთავარო!

ფ ა რ დ ა ნელ-ნელა დაეშვება.

ა ა ო თ ე ო ზ ი. ზვეით მთაზე დგას ისამანა სახე-ბრწყინვალე. მის ქვევით კლდის ძირს რკინის კაცი წვრიაქით. ქვევით ხალხი, რომელიც ლმობიერებით შეჰკურებს ისამანას.

(დასასრული)

პრიტიკა და გიგლიოზრავია

სახელგამი 1926 წ. მუშაობას უფრო დიდის ხალხით და ქართული წიგნის კულტურის მომავლის შექმნისთვის მუტ მანძინით იწყებს.

აღლად იმ წიგნების გამოცემით, რომელიც მე ხელთ მაქვს, სახელგამი აწყისებს ტრადიციას ქართული და უცხოეთის ლიტერატურის პერიოდულად გამოცემისა.

მთავარი ამოცანა, რომელიც ამ მუშაობას წინ ედგა, ეს იყო აუცილებლობა იმის, რომ გამოიკვლიობას უნდა დაგვროვებინა თვის გარშემო წიგნის კულტურის მკოდნე ხალხი და საერთოდ ისინი, რომელთათვისაც წიგნის და ესთეტიურ საგნების შექმნა ჰუმარით სულთა ხელოვნურ მიზნებისთვისაა დასახული.

საქართველოში არის პარბი ძალა კულტურული მუშაობის. ეს უდავოა ყველასათვის და ისე უდავოა, რომ ისინი, რომელთაც საამისო ენერგია და ნიჭი მოუვაკებათ, სდგანან უმოქმედოთ ბექდის და პონორარის უქონლობის გამო.

იმ მთარგმნელთა გუგულს (საქართველოში დიდი და ძლიერი), რომელიც მორღებულთა ევროპის ლიტერატურა ქართული წიგნისათვის ხილული გახალისა, სახელგამი მეტის ყურადღებით უნდა მოეპყრას, რომ მათი ცოდნა სხვის და ღონს ერღობოს ისევ მათ მაგიდას და აზროვნებაში არ ჩაიკლას. (არგრევე აღსანიშნავია ის მოვალეობა, რომელიც სახელმწიფო დამოკიდებლობა ბუნე-

ბრივად აწევს: მან უნდა შეხევის ქართულ უნივერსიტეტის ხალხს, გამოართოს ის შრომები რომელთაც ესლა ჩრბიხი სქასს და მათი გამოცემის ტრავა ასწროს რომელთა რიცხვიც 19/1-ს არ აღემატება).

წინამდებარე წიგნთა გამოცემა აღლად და საქმის დასაწყისია. ეს იმის მაუწყებელია, რომ გამოიკვლიობას უკვე შეუქმნია მწერალთა და წიგნის კულტურის მკოდნეთა კალრი და იწყებს მუშაობას.

აღლად ეს მუშაობა სასურველ მშვერავლებამდე მიღწევს
1) **მ. რ. მანაჩინი** (გვ. 216. ფ. 1 მ. 20 ქ.) და 2) **პაბატარ დუბაქაძე** (256 გვ. ფ. 1 მ. 50 ქ.) მთხრობები **მიხეილ ჯავახიშვილის**

საქართველოში არც მწერალს არ ჰქონია ასეთი ბედი. ის პატივისცემა, რომელიც ბექვდის შესასაღებლოდ მიუტანა მიხეილ ჯავახიშვილს, საოცარი და საკვირველია ქართულ მწერლის ბედისთვის.

(მცირე ხნის განმავლობაში მან გამოუშვა ხუთი წიგნი (იგულისხმებს, რომ იგინი საწერათლო იყიდება, რადგან ერთი მტროს მოსდევს). აქედან შესამჩნევია ქართული წიგნის ბაზარი მას როდენ ალავა უთმობს. მისი უკანასკნელი მოთხრობები ავტორის ისათანად ვარკვევლებას მოჰმობს ლიტერატურის საგნების შექმნაში. ეს ასანიშნა როგორც თემის აღებასა და ვაგშლას, ისე მის გაფორმებას)

ში ლიტერატურულ სახეობების და განსაკუთრებულ სთავ-
ტირობით მოცემასში. თემები თანამედროვე (იდეოლო-
გიით) და დიდის ხალხით იკეთება.

ისე როგორც მისი სხვა ნაწარმი, ესეც საკმაო მოძრავი
სიუჟეტებითაა წარმოდგენილი. მას აქვს თვისი ხიზნები
საგნის სტილისტურად გადმოცემის და იგი ყოფის რეა-
ლურ ასახვის მიზნებით განისაზღვრება. სტილის მიხედვით
იგი ჩამოაჩენილია და სავსებით ილუსტრირებულია. მისი
საერთო სახრისი საგნის გავგებში: საგნები არა ნაშთილი
სახეებით, არამედ უნდა შედგეთ. მისი დეტალური
რეჟისორების დამახასიათებელია. ამ მხრივ ქართულ ძველ
სტილისტურ პროზაში პირველად მან წამოაყენა ხერხი:
საგნის ორი კომპარტივით გაგებში. საგანთან უშლიერ-
სად მისვლის. საგნის მეორე მხარის ასახვის.

წიგნი გამოცემულია არა შესანიშნავი კალიტით, რაიც
მის კულტურას აქვს დაბლებს. ყუდა ლაღი გულისთვის. ამ
ხაზულობის მკვეთრი გავგება. საგნის ასახვა ნაყვიებით.
ეს ჰქვს განსაკუთრებულ სტილს, რაიც უნდა ნაყვიითა.
განგებების გავგებას სულ განსხვავებით აყენებს ყველა მიზარ-
თულებისასგან.

„მოდ თეატრი“ რჩეული პოე-
მები*. თარგმანი კონსტანტინე გამ-
სახურდლისი. 92 გვ. ფასი 1 მან.
ტირ. 2000.

თარგმნილია 20 პოემა და ლექსი. ამ გამოცემას დარ-
თული აქვს უტიმანის სურათი-ნახატი ვლია სიღამონ-
რისათვისა — და მთარგმნელის კრიტიკული წერილი:
ვლად თეატრი — მომავლის პოეტი. წიგნის ბოლოში მო-
თავსებულია მოკლე ბიოგრაფიული ცნობები. მას მოს-
დევს აგრეთვე მთარგმნელის მეტად სიმბოლური მინა-
წერი, რომლის შინაარსი სინტერესო და დამაფიქრებე-
ლია — როგორც მოვლენა ყუდა სდა და ლამაზია. იგი
კულტურულია სხვა პოეტურწიგნების გამოცემებს შორის.

„მოდ თეატრი“ რჩეული პოე-
მები*. თარგმანი კონსტანტინე გამ-
სახურდლისი. 92 გვ. ფასი 1 მან.
ტირ. 2000.

ეს წიგნი შეიცავს რევილიუციის მომხადების 25 წ.
მუშაობის ისტორიას. იგი უფრო ინტერესის სასიათისაა.
ფაქტები მასში განხილულია პირადის გონივრებით ზემო-
ქმედებით — და ბუნებრივად ობიექტურობას დაცილებულია.
— რა გამოცემა მან 25 წ. განმავლობაში პარტიულ
მოლაშქრობის სარბიულზე, გარე მოვლენები, როგორც მო-
თავის შპიკით, როგორ გამოაოლინა მან ეს რევი-
ლიუციის მომხადება ისტორიულ სინამდვილეზე — ამ მთა-

* ამ წიგნის შესახებ საგანგებო წერილი შედგავსი დაიბეჭდება.

გარი რაც არის. ეს ფაქტები დალაგებულია არა თარი-
მასშტაბის სახრისით და ამიტომ იგი ქართულ რევი-
ლიუციონური ისტორიაში ასეთ სახით ვერ შევა. წიგნი
მეტად სინტერესია ავტორის ინტიმური განცდების და
ფიქრების მტავების და ჩვენს რევილიუციურ ლიტერა-
ტურაში წარმოდგენს შესანიშნავ საგანმწარს.

ჩვენი სარევილიუციო ლიტერატურა არაა მდიდარი
ასეთი ნაწარმით. კარგი ქმნება რევილიუციის სხვა ბე-
ლადებზე მოგვეცნ თვისი ცხოვრების და მუშაობის აღ-
წერები. მათ უმეტესია დიდი მნიშვნელობა აქვთ ჩვენი
რევილიუციის ისტორიის დაწერილობას. მათ სახელ-
გამი აღზად მესამე ადგილს მიანიც დაუთმობს.

„მოდ თეატრი“ რჩეული პოე-
მები*. თარგმანი კონსტანტინე გამ-
სახურდლისი. 92 გვ. ფასი 1 მან.
ტირ. 2000.

ეს წიგნი შეიცავს რევილიუციის მომხადების 25 წ.
მუშაობის ისტორიას. იგი უფრო ინტერესის სასიათისაა.
ფაქტები მასში განხილულია პირადის გონივრებით ზემო-
ქმედებით — და ბუნებრივად ობიექტურობას დაცილებულია.
— რა გამოცემა მან 25 წ. განმავლობაში პარტიულ
მოლაშქრობის სარბიულზე, გარე მოვლენები, როგორც მო-
თავის შპიკით, როგორ გამოაოლინა მან ეს რევი-
ლიუციის მომხადება ისტორიულ სინამდვილეზე — ამ მთა-

ამ გარემოებას სათანადო ყურადღება არა ჰქონდა მი-
ქცეული. თუ იწერებოდა რაიმე, იგი არ სცილებოდა ვი-
წრო სპექტივობას და არ განკარგულებდა პოპულირული
მოთხოვნილებას. განსაკუთრებით ჩვენითვის განაზიარა კუთხე-
ები იყო უცნობი. ამის გამო მოწყვეტილი ვარა მათგან.

ფრიალ ძვირფას შრომას წარმოდგენს ეს გაბლიანის
სეანეთის აღწერა. დამატაციულებლად ექვნიბოა სეანე-
თის წარსულს, ამწყოს, მდებარეობას, ზნე-ჩვეულებას, ენას
და სხ. წიგნი ჩართულია მშევიტადი დაბეჭდვის ორმო-
ცამდე სურათი (აღვიღებებარეობის, ციხე-კოშკების,
სოფლების, ისტორიულ თუ საქულისია ნაშთების, მკხოვ-
რებების), დართული აქვს რეკა. დაბეჭდილია საუბოხო
ქალიღებე.

წიგნის წინასიტყვაობის არ იყოს, მითხველს ეს წი-
გნი „სეანეთის საფუძვლიანად გააცნობას და ამ ქვეყნის
უფრო ფართო სახით, მყენიერულად შესწავლას ხელს
შეუწყობს“. ამ რიგად იგი ჩვენს როგორც ოროზოგრაფის
ისე ფილოლოგიისთვის უხე მასალას წარმოადგენს.

ჩვენის ქვეყნის სხადსევა კუთხეები გლიან ასეთსავე
მადლიან მოსიყვარულე მყოღებე — აღმწერს, როგორც მ.
გაბლიანი. ისურვით ასეთი მალე გამოსწინდეს თითოეული
კუთხეს, რათა მით ჩვენი სამშობლოს თვისი მრავალე-
როვნებით მომხადება, უფრო შევცნესწავლას და შეგვი-
ტეობოს.

ი. ა. — იელი.

ეპროკის თეატრები

გერმანეთის, ავსტრიის, ჩეხოსლოვაქიისა და
შვეიცარიის მსახიობთა თეატრის ამას წინად იქონია მრე-
ვლო მსახიობთა სტიპენდიის შესახებ. თანობრია დადგინა შემოკრე-
ბულ იქნეს მსახიობთა რიცხვი და მოწოდებით მიმართა სახავადე-
ებას, სადაც აფორბილებდა ახალგაზრდასა იქნეს სტუდენტი გატაცე-
ბისაგან. თანობრია დადგინა შემოკრებული თეატრები მოწა-
ფეთა რიცხვი და დატოვებულ იქნენ მხოლოდ ნიჭიერი მსმენელი
და სტენისათვის გამოსადგარნი, შემოკრებულ იქნეს სტუდენტი და
სკოლათა რიცხვი და გაფასიწმულ იქნეს მასწავლებელთა შემადგენ-
ლობა. დადგინდა აგრეთვე, რომ თეატრული განათლების საქმეში
მიიღოს მინაწილეობა მსახიობთა პროფესიონალი ორგანიზაციამ.

პარიზში როგორც „მსახიობი — მუსიკოსი“ იტყობინება, უც-
ხოვლ მუსიკოსებს აგრასული აქვთ პარიზში მუშაობის მიღება,
განაიდან თითონ ფრანგ მუსიკოსთა შორის დიდი უმუშევრობაა.

სამხედროში მოხდა გერმანიის თეატრული და კინოს პა-
რიკამბერთა ყრილობა. ყრილობაზე გერმანიის მსახიობთა კავშირის
თავფედომარემ ვა ლა უფროსა განაცხადა, რომ ის მრბოზება თეატ-
რული და კინოს პარიკამბერთა ვაგრობინებასა. ყრილობამ დად-
გინა დარსტებულ იქნეს საკუთარი სკოლები კინოსა და თეატრის
პარიკამბერთა მისამზადებლად.

მაქსიმე გორკიმ ერთ ამერიკულ კინო-ფილმს მიჰქიდა
10,000 დოლარით თვისი პიესის „ფურცლები“-ს სცენარია.
მსახიობთა განათმარისო კავშირმა განსა ბერლონი მსახიობ-
თა სამეუბოა მალის წარმანაწილებლად მომწეს-იგებელი ბიური
გდგომ.

გერმანეთში ამჟამათ 4,000 კინოა, რომლებიც ოტეს ერთ
მილიონ ნახევარ მყურებელს. კინოები გაღებულა ყოველ დღე, მი-
დის სამი სკანში. ამ რიგათ ყოველ დღე გერმანეთში ოთხი მილიონ
ნახევარი მოქალაქე ეწრება სურათებს.

ნიუ-იორკში 192 თეატრია, მათში სამას ათი ათასამდე ადგილია
და 545 კინოათხის ოროცე ათასამდე ადგილით.

მთელ ჩრდილო ამერიკაში ყოველდღეობათ შეიდ მილიონამდე
მყურებელი დადის კინოში. ამ რიგათ, თუ მივიღებთ მსდველობა-
ში, რომ ჩრდილო ამერიკის შეერთებულ შტატებში ას-ათი მილიონ
დინ მცხოვრებია, დადინახვეთ, რომ ოთხ დღით განვითარებულა
ამერიკაში. აი სინტერესოა ციფრებიც: ქ. ლოს-ანჯელისში, კალი-
ფორნიაში, კინოსა და თეატრის დაბეჭვრამ მისცა გადასახადი 7
მილიონი ოთხასი ათასი მანეთი. ქალაქში კი ერთი მილიონი მცხოვ-
რებია. ახლა ამ ქალაქში შენდება 27, ათასი თეატრი 52,260 ად-
გილით.

გ უ ნ ე ბ ი თ ი ს ა მ კ უ რ ნ ა ლ ო წ ყ ა ლ ი

ბოქჯოვი

ბუნებოთი სამკურნალო წყალი

ბუნებოთი სამკურნალო წყალი

იხმარება ღიღის წარგებად: კუჭის და ნაწლავების დაავადების დროს

(ქრონიკული კატარი, მოშლილობა, მკვებადის სიკვარზე და სხვა).

სასუნთქ მილების ანთების დროს

(მშრალი ხელების, ნახვლის ამოუღებლობის წინააღმდეგ).

თირკმლის დაავადების დროს

(შირიშის ქვის, წრეს გადასულ კვების ანუ მკვარ სასმელთა უზომოთ ხმარებისაგან გამოწვეულ სენის და სხვათა წინააღმდეგ)

ზაჭების და საზარღე მილის დაავადების დროს

(ქვის, ქრონიკულ ანთების, ბუშტის კატარის და სხვ.).

საკვებ ნივთიერებათა საერთო მოზღლილობის დროს

(სიმკვავე ნაკლებ ნივთიერებათა დაგროვების, შარდის შეწყვეტის, ქვის სენის, შაქრის სენის; გასუქების, ქრონიკულ რევმატიზმის და სხვ. წინააღმდეგ).

მრავალ წამლეულთა ადვილად მიღებისა და ზმარებისათვის

(იოდის და ბრომის კალის, ვისმუტის, სალიცილის პრეპარატების, სპერმინისა და სხვათა მიღების დროს)

მისამართი: 1) ტფილისი, რუსთველის გამზ. № 39, ელ. 22-83. განყოფილება: 2) მოსკოვი-პეტროეკა, 18; 3) ლენინგრადი-25 ოქტომბ. გამზ. № 25, ელსმ. 6-17-30

ფოტოგრაფი

ე. უვანია

მუშაობს სწარმოებს 9-5 ს.

რუსთაველის გამზ., 18.

ტელეფონი № 22-12.

ს ტ უ დ ი ა

ფოტოგრაფი

ილ. უიხვანის

მუშაობს სწარმოებს 9-5 ს.

რუსთაველის გამზ., 41.

ტელეფონი № 10-38.

გამოვიღა და იქიღება

სერგეი უსენინის

ლექსები

თარგ. მიჰელ კატარაძის

ფასი 35 კაპ.

სახალხო სიგელარა-გალოჯის

კურსები

მიხეილ კავსაძისა

მე-10 უბ. ფეირფერე, ქ. 3 ყოველ-ღღე

გღეხის სახლში ოთხშაბათობით და პასკევიტობით საღამოს 7-10 ს.

m 391R
1703-21

